

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Praecepta Pars ...

In II. III. IV. Præceptum De Juramentis, Votis, Observatione Festorum, & Jejuniorum, ac obligatione Pietatis & Observantiæ erga Majores: Charitate & Misericordia erga proximum. Pars III.

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Appendix. De Observatione Jejuniorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60022)

APPENDIX

De Observatione Jejuniorum.

Post tertium Præceptum aliàs satis breve, & quoad modum, & tempus Ecclesia determinatum, aptissimus locus est tractandi, & à plerisque tractatur de Præceptis communibus Ecclesiæ. Quinque autem sunt generalia Præcepta Ecclesiæ omnes Christianos sub mortali obligantia. *Primum* statutos ab Ecclesia Dies Festos celebrandi. *Secundum*, Missam Diebus Dominicis, & Festis reverenter audire (de his duobus jam hic satis actum.) *Tertium*, indicta ab Ecclesia certis diebus jejunia, & à quibusdam cibus abstinentiam observare. *Quartum*, peccata Sacerdoti proprio, aut alicui approbato singulis annis confiteri (de hoc in materia de Pœnitentia.) *Quintum*, Sacrosanctam Eucharistiam ad minus semel in anno, idque circa Festum Paschæ sumere (de hoc item jam actum *part. 2. Theol. Sacrament. c. 6. Sect. 7.*) Addunt aiiqui *Sextum* de nuptiis tempore prohibito non celebrandis, aut de Decimis solvendis: verum quia nec omnes fideles nubunt, nec omnes agros vel bona decimata habent, ideò hæc duo inter universalia Præcepta Ecclesiæ censenda non sunt. Manet ergo nobis explicandum solum Tertium Præceptum Ecclesiæ de observatione jejuniorum. Sit ergo

SECTIO I.

Quid, & quotuplex Jejunium?

SUMMARIUM.

1. *Ethymologia & divisio jejunii generatim sumpti.*
2. *Jejunium Ecclesiasticum*
3. *Est I. religiosa observantia (ideoque actus Religionis)*
4. *II. Abstinentiæ à cibo, & certa ciborum qualitate (ubi quid nomine cibi intelligatur?)*
5. *III. Statuto tempore (quodnam illud?)*
6. *Ab Ecclesia ordinata. Ideoque*
7. & 8. *Jejunium Ecclesiasticum requirit, vel præcipit abstinentiæ à carnibus; &*
9. *In quadragesima ab ovibus & lacticiniis: nisi privilegium, vel consuetudo contraria hæc admittat, ut est in Germania. Ubi*
10. *Licet ova & lacticinia comedere liceat, probabiliter tamen non licet hoc ipso etiam vesci sagimine, seu pinguedine è lardo, nec adipe, vel sanguine &c.*
11. *Obligatio jejunii est sub mortali, toties, quoties, nisi per vitas, materiam vel aliam causam excuset. Insuper*
12. *Jejunium Ecclesiasticum requirit etiam unicam tantum refectiõnem,*
13. *Mortaliter contumaciam, nisi paupertas, officium, vel negotium excuset. Adeoque*
14. *Excludit alias refectiõnes iteratas, veras tamen non alias sumptiones per modum medicine. Resolvuntur variis casibus.*
15. *Vinum, cerevisia, mulsum &c. etiam ad sedandam sitim sumpta, non frangunt jejunium*
16. *Obligatio unius refectiõnis est pariter sub mortali, ex genere suo.*
17. *Probabiliter tamen, qui sæpius in die refectur, tantum semel peccat mortaliter, in prima scilicet iterata refectiõne*
18. *Hora refectiõnis modò est meridies, seu hora undecima.*
19. *Que hora tamen non est de essentia jejunii Ecclesiastici, sicut est abstinentiæ à carnibus, & unica refectio, talem ex justa causa mutari potest.*

22. Sine justa causa autem eam horam mutare, vel notabiliter anticipare peccatum mortale esse, volunt aliqui.

23. Probabiliter tamen solum veniale est.

Jejunium quoad vocem dictum est à *jejuno*, intestino quodam animalis, quod semper vacuum, & subtile est, quod nimirum jejunium hominem cibo vacuum, & consequenter non pinguem, sed macrum, & subtilem reddat: adeoque secundum hanc ethymologiam jejunium propriè significat abstinentiam ab omni cibo, & potu. Illi enim propriissimè dicuntur jejuni pro tali die vel tempore, qui eo die vel tempore nihil omninò gustarunt, comederunt, vel biberunt, quod jejunium naturale vocant. Verum latius extensum nomen jejunii variè accipitur, & potissimum quatuorplex, & vulgò quatuorplex jejunium distinguitur, *spirituale, naturale, morale, & Ecclesiasticum*. I. *Jejunium spirituale* improprie, metaphoricè dicitur abstinentia à vitiis, & voluptatibus quibusvis in Scripturam passim. Isaia 58. *Nonne hoc est magis jejunium, quod elegi? dissolve colligationes impietatis.* Unde D. August. *tr. 17. in Joan. Jejunium magnum, & generale est, abstinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus seculi.* Similia habent alibi, & alii Patres, & pulcherrimè D. Bernardus *serm. I. in Quadrage.* II. *Jejunium naturale* dicitur abstinentia ab omni prorsus cibo, & potu in stomachum transmissis, quale jejunium à tempore mediæ noctis gravissimo Ecclesiæ præcepto requiritur ad dignam celebrationem, sumptionem Eucharistiæ. Nam ut ait D. August. *Epist. 118. Placuit Spiritui Sancto, ut propter honorem tanti Sacramenti prius in eos Christiani Dominicum Cor*

intraret, quam ceteri cibi. Quale etiam erat
 junium Ninivitarum Jonæ 3. indicente Rege. *Ho-*
mines, & jumenta, & boves & pecora non guffe-
quidquam nec pascantur, & aquam non bibant.
 III. Jejunium morale, ac Philosophicum dictum
 est actus temperantiæ moderantis appetitum, & u-
 sum cibi ac potûs secundum regulam rectæ rationi-
 cujus velut partes sunt abstinencia, & sobrietas.
 Abstinencia enim moderatur affectum, & usum ci-
 borum; sobrietas verò moderatur affectum, & usum
 potûs potentis inebriare. Cæterum hoc jejunium
 morale aut est *generale*, prædictam scilicet actum
 temperantiæ, seu abstinencia moderans abstinencia-
 tiam, & appetitum ciborum secundum rectam ra-
 tionem: ne scilicet excedatur, vel deficiat: aut est
speciale, scilicet actus abstinencia specialis subtra-
 hens alimenta corpori magis, quam ratio temper-
 antiæ alioquin requireret in ordine ad certos fines
 utpote ad cultum Dei, mortificationem carnis &c.
 Et hoc rursus aut est *arbitrarium*, ac liberum, quoad
 modum jejunandi & abstinendi à cibo & potu pro
 cujusvis libitu, affectu, devotione, de quo variorum
 & mira habentur in libris, & Vitis Sanctorum: aut
 est *ordinarium*, vel regulare, scilicet certa lege vel
 consuetudine constitutum quoad modum jejunan-
 di, & abstinendi pro certa hominum communitate
 societate, Religione: qualia fuerunt jejunia Judæo-
 rum in veteri lege, & etiam est jejunium in Nova
 Lege; præterea specialia jejunia diversorum Ordini-
 num, seu Religionum. Jam vides jejunium Ec-
 clesiasticum etiam esse jejunium morale, & speciale.

IV. Jejunijs Ecclesiasticis ergo definitur communiter : *Abstinentia cibi secundum Ecclesiam regulam assumpta* : apud Bellarmin. l. 2. de bonis oper. c. 1. Aut : *Abstinentia ciborum secundum modum ab Ecclesia omnibus fidelibus prescriptum* : apud Filliuc. tr. 27. part. 2. c. 1. q. 1. Aut : *Abstinentia à carnibus & prandii, ac post cœnam cuiuslibet cibi subtractio usque in diem sequentem.* Sic Canonistæ communiter apud Azor. tom. 1. lib. 7. c. 8. q. 1. Teneatur definitio, quæ magis placeat : sed explicemus accuratius.

§. I.

Quid est Jejunijs Ecclesiasticum.

ASSERTIO I.

Jejunijs Ecclesiasticum, prout defacto in Ecclesia Romana indicitur, rectè definitur, *Religiosa observantia abstinentiæ à cibo, & certa ciborum qualitate, designato tempore ad Deum colendum, & carnem propter Deum mortificandam ab Ecclesia ordinata.* Est in re omnium, & interminis Marchant. tom. 2. Trib. tr. 12. tit. 3. q. 1. Explico particulatim.

1. *Religiosa observantia abstinentiæ.* Indicatur vera natura jejunijs Ecclesiastici : etenim jejunijs Ecclesiasticum non est præcisè actus temperantiæ, vel abstinentiæ, sed etiam actus Religionis, spectans ad observantias sacras quippe ad cultum Dei, & carnem propter Deum mortificandam, ordinata tanquam ad suum proprium finem ; nullum enim est jejunijs in Ecclesia Dei institutum, quod singulari Dei cultui dedicatum non sit, ut de jejunijs Quadragesimæ, quatuor temporum, Vigiliarum mox

patebit §. seq. Excluditur ergo à jejunijs Ecclesiastico in primis jejunium necessitatis, qui vel non habet, quod manducet, vel ex morbo cibos abhorret abstinere &c. Item jejunium avaritiæ, quo quis solum parsimoniæ causâ abstinet; item jejunium medicinale, quo quis solum sanitatis gratiâ abstinet: item jejunium merè morale & Philanthropicum, quo quis solo temperantiæ motivo abstineret, etiamsi alioquin servatâ formâ ab Ecclesia præscriptâ; talis enim tantum necessitatis, avaritiæ, sanitatis, vel temperantiæ gratiâ jejunans absque ulla prorsus expressa, vel implicita intentione DEUM honorandi, aut carnem propter DEUM mortificandi; jejunium Ecclesiasticum revera non celebrat: imò si haberet voluntatem expressam vel li jejunijs DEUM non colendi, aut præceptum Ecclesiæ non implendi, etiam affectu Præcepto Ecclesiæ non satisfaceret, sed peccaret mortaliter in foro conscientiæ, quamvis in foro externo condemnari non posset ab Ecclesia, de occultis non judicante.

4. II. *Abstinentia à cibo, & certâ ciborum qualitate:* scilicet carnibus & in Quadragesima omnibus, quæ ex carne procedunt, utpote lacticiniis, & ovibus, de quibus *infra*. Nomine autem cibi intelligitur, quidquid sumitur, & in stomachum trajicitur ad finem corporis alendi, seu nutriendi, sive deinde sumatur per modum cibi mandendi, ut panes, carnes &c. sive per modum potûs sorbendi, ut lac, mel, juscula. Jejunium ergo non comprehendit abstinentiam alicujus non ad nutriendum

corpus sed solum ad concoctionem juvandam, restringendam sitim, refrigerandam naturam, ut aqua, vinum, cerevisia; quamvis enim vinum, & cerevisia etiam nutriant, tamen per se non ad nutriendum, sed ad alios fines predictos sumuntur: neque comprehendit abstinentiam à medicina, seu pharmacis, seu iis, quæ sumuntur non per se ad alendum corpus, sed ad morbos pellendos, vel evitandos tanquam suum proprium finem. Jejunium ergo Ecclesiasticum solius cibi abstinentiam per se requirit, juxta communem Ecclesiæ sententiam, & Sententiam DD. cum D. Thoma 2. 2. q. 147. a. 6. Rationem indicat Divus Leo *serm. de jejun. septis mensis* dicens: *Licet jejunium generali nomine ad omnem continentiam pertinere videatur, proprie tamen ad edendi diminutionem cibi refertur, ut profic nunc voluntate non sumere, quod ab initio contra vetitum nocuit usurpasse, & sicut illis concupiscentia vulneri, ita hic abstinentia sit salutis.* Hæc ille.

III. *Statuto tempore.* Triplex hic tempus statutum est: Primum tempus jejunii observandi, seu dies, quibus jejunandum est: ut sunt dies Quadragesimæ, quatuor Temporum, Vigiliarum, & quoad solam abstinentiam Feria sexta, & Sabbatho. Secundum, est tempus inchoandi, & finiendi statuto die, & est tempus à media nocte præcedenti, usque ad mediam noctem sequentem illius diei, ita ut ante mediam noctem præcedentem, & post mediam noctem sequentem jejunii, quis omni lege jejunii solutus sit. In dubio tamen ex alibi dictis hic obiter distinguendum est: ante mediam noctem

præ-

præcedentem jejunii v. g. Feriæ quintæ, vel Feriæ
 tertiæ ante Cineres, si tunc dubitatur, an sonuerit
 duodecima, stante dubio, non teneris abstinere, sed
 potes pergere, & comedere carnes, quia possessio
 stat pro tua libertate, cum certum sit te libere pos-
 se tota illa die comedere carnes, incertum autem,
 an ille dies omninò finitus sit per mediam noctem;
 at verò nocte sequenti jejunium, cum dubitatur,
 num sonuerit duodecima, teneris adhuc abstinere
 nec potes comedere, præsertim carnes, donec de
 tempore constet; quia tunc è converso possessio
 stat pro lege jejunii, cum certum sit te obligari
 toto die Sabbathi v. g. jejunare, incertum autem,
 an ille dies per mediam noctem finitus sit. Ter-
 tium est tempus refectionis in jejunio, ut scilicet
 fiat hora competenti, non ante tempus meridia-
 num sed ab hora undecima incipiens, de quo ex
 professo infra.

- 6 IV. *Ab Ecclesia ordinata*; scilicet quoad tem-
 pus, & modum abstinendi. Dicitur autem *ordi-
 nata*, non *præcepta*; quia jejunium Ecclesiasti-
 cum dicitur non illud tantum, quod ab Ecclesia
 præcipitur, sed omne illud, quod observatur, vel
 assumitur secundum formam ab Ecclesia ordina-
 tam, seu præscriptam, sive dein observetur tali
 tempore ex ipso Præcepto Ecclesiæ, sive ex voto,
 vel Regula, sive omnino libere ex voluntaria de-
 votione. Ex hac definitione ita explicata, & com-
 muni DD, Sententia apud Azorium *cit. lib. 7. c. 8.*
Less. lib. 4. de justit. c. 2. dub. 2. Filliuc. *cit. c. 2.*
 tria essentialiter requiruntur ad omne jejunium
 Ec-

Ecclesiasticum. 1. Unica refectio continua. 2. Ut una illa refectio fiat hora competenti, ceu sit cæna, & non prandium. 3. Ut habeatur delectus ciborum seu abstinencia à carnibus, de quibus per distinctos §§. Et incipiendo ab hoc ultimo sit

§. II.

Quis delectus ciborum habendus, seu à quibus abstinendum in Jejunijs Ecclesiastico?

ASSERTIO II.

Jejunium Ecclesiasticum de precepto requirit delectum ciborum, specialiter abstinenciam à carnibus, & in Quadragesima etiam ab ovis, & lacticinijs secluso privilegio, & consuetudine contraria: idque sub mortali toties, quoties. Est omnium Catholicorum contra Hæreticos nostri temporis, qui jejunia Sanctorum, & veteris Ecclesiæ solum explicant de abstinencia generali à cibus nimis, vel nimis lautis.

I. *Requirit delectum ciborum, specialiter abstinenciam à carnibus.* Jejunium Ecclesiasticum antiquissima lege, & consuetudine requirere delectum ciborum, seu abstinenciam particularem à certis in specie cibus amplissimè probant Exempla Scripturæ, & PP. omnium, ut latè videre potes Controversias apud Bellarm. lib. 2. de bon. oper. in particulari. Specialiter autem requirere abstinenciam à carnibus testantur omnes ferè SS. PP. quos latè congerit ideam Bellarmin. ibid. Idque statuitur variis Can. & CC. c. statuimus dist. 4. c. minam. dist. 76. Concil. Tolet. VIII. c. 9. &c. Confirmat perpetua, & universalis consuetudo Ecclesiæ.

fiæ. Et denique ratio naturalis eandem rem persua-
det; nam finis jejunii est corporis concupiscentiam
edomare, & in servitutem redigere, ut docet D. Au-
gust. l. 30. *contra Faustum* c. 5. & omnes etiam Ad-
versarii fateri debent: atqui non poterat certa, &
communis regula constitui circa quantitatem, &
lautitiam ciborum in genere in ordine ad mortifi-
candam carnem, hæc enim infinitis modis varian-
tur, & quod uni est multum, alteri est parum,
quod uni est lautum, alteri non est lautum: ergo
debeuit constitui certa regula circa abstinentiam spe-
cialem ab aliquo genere cibi, qui ex genere suo
& ut plurimum magis nutrit, & magis delectat
talem cibum esse pecorum carnes, & volucrum,
omnes fatentur: rectè ergo in jejunio Ecclesiastico
indicta est abstinentia specialis à carnibus.

- 9 II. *Et in Quadragesima ab ovis, & lacticiniis.*
Jejunium Ecclesiasticum tempore Quadragesimæ,
non item aliis diebus jejuniorum: quando jure
communi etiam requirit abstinentiam ab ovis, &
lacticiniis, videlicet lacte, butyro, & caseo, &
quidquid ex lacte conficitur, hanc enim abstinen-
tiam tempore Quadragesimæ tam Clericis, quam
Laicis severè præcipit Synodus 6. *Trullana* Can.
56. Et c. denique dist. 4. D. Greg. ad August.
Anglorum Episc. ait: *Par est, ut quibus die-*
bus à carne animalium abstinemus, ab omni quo-
que, qua sementinam carnis trahunt originem, je-
junemus, lacte videlicet, caseo, & ovis. Quam-
quidem abstinentiam de jure communi pro solo
tempore quadragesimæ, non item pro aliis die-
bus

bus jejuniorum obligare advertunt DD. communissime cum S. Thoma 2. 2. q. 147. & alii apud Castro Palaum p. 7. disp. 3. punct. 2. §. 1. Qui etiam observant, quoad hoc non esse consuetudinem eandem Ecclesiarum particularium, in quibusdam enim Ecclesiis usus ovorum, & lacticiniorum, omnibus jejuniorum diebus æqualiter prohibetur; in aliis autem etiam tempore Quadragesimæ permittitur: & ideo dictum

III. *Seclusio privilegio. vel consuetudine contra* IO
ria: quali de facto gaudemus Germani in omnibus Provinciis superioribus, nimirum ob penuriam ciborum quadragesimalium, præsertim olei, & piscium. Sed hic Quæstio gravis est: utrum in nostra Germania, vel aliis locis, ubi lege, consuetudine, vel speciali privilegio licitum est comedere ova, & lacticia, hoc ipso etiam liceat vesci sagimine, seu pinguedine expressa è lardo porcino, item adipe anserum, ac aliorum animalium, item sanguine animalium, farciminum &c. Ita affirmant graves DD. Gloss. in c. Presbyter dist. 82. v. sagimine. Hostiensis in summa Rub. de observat. jejun. Abbas in c. consuluit. n. 2. de Judais. Sylv. V. jejunium q. 5. n. 26. Ubi hanc Regulam tradunt: Cui conceditur usus ovorum, casei &c. intelligitur etiam usus sanguinis, seu lardi concessus. Et aliis cit. consentit Diana part. 1. tr. 9. Res. 21. Nec improbat Azor. p. 1. l. 7. c. 10. q. 18. Ratio est: quia, ut etiam docet Aristoteles, talis pinguedo non est caro, licet ex carne originem trahat, perinde, ac ova, butyrum, ac alia lacticia,

con

consequenter quando licet unum, licebit & alterum
 & quidem à fortiori: mirum enim videatur licere
 velci butyro longè meliori, & non licere vesci fagi-
 mine porcino; vel alia animalium adipe longè de-
 teriori: & si liceat vesci lacte, quod substantiali-
 ter sanguis est, accidentaliter tamen mutatus, &
 melioratus, cur non liceat etiam vesci ipso sanguine?
 Quæ Sententia quamvis speculativè, & Philosophicè
 omninò probabilis sit, practicè tamen & Theo-
 logicè opposita negativa longè probabilior & ca-
 tior est, quam tenent Medina *lib. 1. instruct. c. 14.*
§. 10. Filiuc. tract. 27. c. 3. q. 9. Tabiena *V.*
jejunium §. 8. dicens, *nullo jure probari, et*
comprehendi sublacticinis, quia cum sit adeps car-
nis, potius ad carnes pertinet. Et Laym. hic *c. 1. n.*
§. qui rectè advertit quod consuetudo in nostris
 partibus, consentientibus Prælati, inducta, ideo-
 que pro lege tenenda, in diebus Quadragesimæ,
 & jejuniorum permittat quidem usum ovorum &
 lacticiniorum, non tamen ita usum sanguinis, lar-
 di &c. cum ergo jure communi talia non liceant in
 Quadragesima saltem, nec in nostris Regionibus
 vi consuetudinis introductæ licita fieri possunt.
 Accedit, quòd magnum subsit periculum, si
 ne data semel facultate utendi sanguine, & lardo
 homines facilè extendant ad similia, v. g. farci-
 mina sanguinis, & alia ob similem causam, quod
 quidem ab aliquibus concedi, & à doctissimo
 quodam Patre Societatis JESU in Aula Viennensi
 fortiter defendi audivi, sed certè non sine gravi
 scandalo, & jejunii Ecclesiastici detrimento. Ni-
 hil

hilominus prædicta Sententia affirmativa, quia speculativè probabilis est, ad tria Confessariis servire potest. *Primò*, ut pauperibus eam licentiam vescendi ejusmodi saginâ diebus jejuniorum facillè concedere possint ob causam paupertatis, & defectum butyri. *Secundò*, quòd ancillis, coquis, aliisque famulis, & servis facillè permitti possit, ut & coquant, & cocta comedant de sagimine, aliave pinguedine animalium, cum à Dominis jubentur, eisq; comedenda proponuntur. *Tertiò*, ut etiam ditiores propter usum ejusmodi sagiminis in cibis condiendis diebus jejuniorum non facillè peccati mortalis condemnent, ne nihilominus utantur, & gravius peccent contra conscientiam. *Ratio est*: quia etsi consuetudo in nostris Regionibus non ita permittat usum sagiminis, sicut usum ovorum, & lacticiniorum, est tamen etiam communis persuasio, minorem esse prohibitionem sagiminis, quàm ipsiusmet carnis, ut proinde in his Regionibus, quibus esus ovorum, & lacticiniorum concessus est, propter magnam æquiparationem, vel similitudinem esus sagiminis censerì possit non ita gravis, & sufficiens ad peccatum mortale, ut rectè observat Laym. cit. c. 1. n. 5. Denique planè divitibus absque prorsus rationabili causâ simpliciter esus sagiminis nunquam permitti, sed semper dissuaderi debet ob rationem dictam: multò minùs esus jusculi carniùm, aus farciminum ex sanguine.

IV. *Itaq; sub mortali toties, quoties.* Ita communis sensus, & consensus Ecclesiæ, & DD. ac fidelium omnium, ut alia probatione vix indigeat:

nam grave peccatum alioquin mortale ex genere suo esse sine justa causa diebus jejuniorum comedere carnes, constat ex Can. 18. *Apost. Synod. Trullana. Can. 56. & Tollet. 8 Can. 9.* Ratio quia materia præcepti gravis est. Toties autem committi peccatum mortale, quoties quis sine justa causa diebus jejuniorum carnes comedit, dicitur in communis DD. cum Navar. c. 21. n. 14. ubi dicitur, quoties quis edit cibos vetitos, toties peccat mortaliter, secundum omnes. Et ratio est: quia præceptum abstinentiæ à carnibus in diebus jejuniorum negativum est, obligans ad semper, & pro semper, cum sine dubio mens Ecclesiæ sit diebus jejuniorum absolutè prohibere carnes: ut sensus est nunquam die jejunii comedentur carnes: ergo quoties, quoties quis carnes comedit, contra præceptum, peccat mortaliter. Sed dixi *ex genere suo*. Nam sine dubio in hoc præcepto non edendi carnes in die jejunii datur aliqua parvitas materiæ à mortali excusans, sicut & in præcepto negativo non mandandi: ut cum aliis docent Diana cit. p. 5. tr. 5. r. 32. Tamb. lib. 4. c. §. 3. Volunt autem eam committenda esse parvam quantitatem excusantem à mortali, qualis coquo ad gustandum, vel dapiferis Principum ad prælibandum sufficit: sed certè nimis strictè, & scrupulosè. Ego non damnarem peccatum mortale eum, qui absque ulla necessitate, etiam in mera levitate, curiositate, vel gulositate die jejunii modicum frustillum carnis, v. g. instar nucis communis, mediam aviculam, vel quid simile devoret, quia præceptum Ecclesiæ piæ Mariæ non obstat.

Quod si rationabilis causa
 accedat, omni culpa vacabit, ut in coquis tunc die-
 bus jejunii cibos carniū prægustantibus. Addit
 bene Diana cit. fin. etiam infirmorum ministros
 posse quandoque licitè aliquid de carnibus edere,
 non tantum ad prælbandum, sed etiam ad excitan-
 dum infirmorum appetitum, & tollendum fasti-
 dium, si ita commodum videatur, nam in hls est
 urgentior ratio charitatis, quam Ecclesia non in-
 tendit impedire, quàm in coquis, & dapiferis, ut
 ex Navarro & aliis etiam docet Sanchez in opuscul.
 tom. 2. lib. 1. c. 1. d. 22. n. 10.

§. III.

Qualiter in Jejunio Ecclesiastico requiratur una tantum refectio?

Jejunium Ecclesiasticum ex Veteri Lege, & con-
 suetudine requirit unam tantum refectionem
 moraliter continuatam, excludendo refectioes ite-
 ratas sub mortali, sed probabiliter prima tantum
 refectioe iterata incurrendo. Est itidem com-
 munit DD. Unicam enim refectionem requiri es-
 sentialiter ad jejunium Ecclesiasticum omnes con-
 sentiunt, & ita universali consuetudine Ecclesie
 interpretatum est præceptum jejunii, ut non liceat,
 nisi semel de die comedere, ut patet passim in Con-
 ciliis, SS. PP. & DD. Rationem assignat D. Tho-
 mas supra cit. c. 6, Quia jejunium Ecclesie in-
 stitutum est, ut corpus dometur, & non destrua-
 tur: domatur autem, & non destruitur corpus, si
 assuetum bis sumere, semel tantum sumere debeat:
 non domaretur, si nihil omitteret, & destrueretur,

si nihil sumere deberet: ergo rectè indicta est una refectio: sed in hac unica refectioe, hoc ipso quòd unica sit, & alia sequi non debeat, plus accipi potest licitè, quam aliàs ordinariè sumitur intra tamen limites temperantiæ, ut omnes consentiant. Quod si quis in ea refectioe limites temperantiæ excederet nimium bibendo, edendo, peccaret quidem contra virtutem temperantiæ pro ratione excessus, plerumque ventriter, at non contra legem Ecclesiasticam jejuniæ quia revera unica refectioe contentus fuit, & non ageret contra finem jejunii, scilicet mortificationem carnis, finis enim præcepti non cadit sub præcepto: & meritum jejunii amittet saltem ex parte, si excessus comedendi vel bibendi tantum venialis fuit, in toto autem, si fuit excessus mortalis ut optimè admonet etiam S. Thomas. Jam reliqui termini specialiter explicandi sunt.

1. Requirit unam tantum refectioem moraliter continuatam.

13 **P**Ræceptum Jejunii Ecclesiastici eo ipso, quòd requirat refectioem unicam, etiam necessaridè requirit continuam refectioem, non quidem mathematicè continuam absque ullo temporis intervallo, sed moraliter continuam absque notabili intervallo, si enim notabili mora interrumpatur non unica, sed duplex refectio esset contra præceptum jejunii: idque non tantum verum est, quando utraque, vel alterutra refectio se sola sufficiens est homini ad cibandum, tunc enim frangeretur jejunium quoad substantiam peccato mortali secun-

dum omnes; sed etiam, quando neutra refectio est de se sufficiens: tunc enim adhuc frangitur jejuniū quoad modum refectiois unicæ ab Ecclesia præceptum, idque si absque rationabili causa fiat, peccato saltem veniali, si mora modica sit, vix mortali, nisi nimia esset mora, v. g. aliquot horarum. Cæterum multa hic excusare possunt à peccato, potissimum paupertas, officium, negotium. 1. *Paupertas* quidem, qualis est eorum, qui ostiatim mendicant, & omnium aliorum, qui non habent, quo unica refectioe sufficienter reficiantur, utique poterunt refectioem suam interrumpere, & iterare, ut cum D. Thoma omnes admittere debent. 2. *Officium*, quomodo in Monasteriis lectores, & ministri mensæ, & aliàs famuli ministrantes mensæ, qui licitè possunt offam, vel aliud quid prius accipere, tum ad confirmandas vires, ut commodiùs ferviant, vel etiam famem non nihil sedent, ut notant *Azorius, Navar. Diana p. 4. tr. 4. res. 142.* Tum etiam, quia sumptio illa prævia censetur inchoatio moralis cænæ, quam postea justa de causa ad implendum servitium interrumpunt, ut notant *Lessius, Laym. cit. n. 6.* 3. *Negotium* denique, ut si refectioe, seu cæna nondum finita ob occurrens negotium discedere cogaris nondum satur, & absque intentione finiendi, confecto negotio reverti potes ad eam finiendam, præsertim intra modicum tempus, v. g. unius horæ; censetur enim moraliter unica refectio propter intentionem consideratis etiam circumstantiis negotii, loci, temporis: communis apud citt. Quin etiam si quis,

etsi utcumque, non tamen abunde satur, animæ
 refectionem finiendi à mensa recedat cum, vel
 negotio, adhuc mutata intentione durante
 cæna, redire posse, & comedere absque fractione
 junii, probabiliter docet Lessius *lib. 4. c. 2. d. 1.*
n. 11. Fillincius hic, qui addit insuper, etiam si
 finita fuisset, si tamen non omninò satis edisse
 tra modicum tempus, v. g. unius quadrantis, po-
 te refectionem instaurare, quia moraliter cen-
 tur unica refectione; nec dissentit Diana *p. 2. r.*
resol. 32. Oppositum tamen docent Navar. *c.*
n. 14. Valentia, alii cum Layman, talem
 posse redire citra peccatum saltem veniale, quia
 hoc casu repetitio comestionis non fit per accidens
 nec una intentione unitur moraliter, sed fit ex
 intentione contra priorem, adeoque respectu
 hominis non una moraliter, sed plures comestio-
 nes sunt. Sed tu elige sententiam, quæ magis placeat.

II. Excludendo refectiones iteratas.

14 JEjunium Ecclesiasticum, ita requirit refectionem
 nem unicam continuam, ut solum excludat
 alias iteratas veras refectiones, seu sumptiones
 cuius per modum cibi ad nutriendum corpus. Minime
 verò excludit alias sumptiones non per modum
 dum cibi vel refectionis, sed vel per modum medi-
 cinæ, vel per modum potûs; ut etiam Sotus
 in definitione jejunii generaliter prolatur, &
 particularius explicandum est. Inprimis
 non frangit jejunium, quidquid sumitur extra
 tempus refectionis purè per modum medicamenti
 ut non tantum sunt ipsa medicamenta seu phar-

ea præcisè ad avertendos morbos ordinata, sed etiam quidam veri cibi, alioquin ad nutriendum corpus apti, cum tamen in paucitate modica sumantur extra vel ante tempus refectionis, non ut cibi ad nutriendum, sed ut medicina solum ad fovendam naturam. Ut si quis ad confortandum stomachum debilem, vel præ vacuitate defectionem metuens, vel ad tollendum oris foetorem, vel similem causam manè sumat offam, frustum panis, electuarium, aromata, saccarum &c. Item si musicus ad conservandam vocem manè sumat ovum recens, offulam, confectiones saccarias. Eadem ratio est de Professore publico, de Concionatore, qui plus à jejunio excusantur, ut *Sect. ult.* videbitur. Item cum quis extra tempus refectionis bibit quacunque de causa, licitè addit bolum panis, amygdala, vel aliud quid: quia id rationem medicinæ potius habet, ne noceat haustus, etsi per accidens nutriat: ut notant communiter DD. apud Laym. *cit. l. 4. rr. 8. c. 1. n. 7.* Item universaliter electuaria seu confecta sumere, non frangit jejunium, cum principaliter non sumantur ut alimenta, sed ut medicamenta, ut docet communis DD. cum ipso S. Thoma *cit. 2. 2. q. 147. a. 6. ad 3.* Qui meritò excipit omnes, nisi magna quantitate accipiant, adeoque plus per modum cibi, quam medicinæ, & consequenter in detrimentum jejunii. Eadem denique ratione sumere fructus alioquos extra tempus. v. g. uvas, ficus, poma domestica vel peregrina in quantitate non magna, & non per modum cibi ad satiandum, sed potius per modum medicinæ, vel per modum potus ad refrigerandam

naturam, vel sitim restringendam &c. non frangere jejunium, rectè notat Diana *part. 9. tr. 9. resol. 24.* Excipe rursus, nisi in magna quantitate, adeoque per modum cibi saturantis potius accipiantur.

35 Deinde non frangit jejunium extra tempus refectionis bibere quemcunque purum potum, etiam vinum, cerevisiam, mulsum, uti contra nostrum Alensem docet communissima DD. cum D. Thoma *cit. a. 6.* Ratio est: quia tantum est in præcepto una comestio, non autem una potatio, uti communis jam usus interpretatur; & licet veteres Christiani diebus jejuniorum etiam vini usu abstinere debebant, ut latè probat Bellarm. *l. 2. de operibus.* modò tamen id Christianis consuetudo à temperate immemorabili concedit, ut licitus sit vini usus, etiam extra tempus refectionis sive ante sive post, ut habet communis Theol. & Canonist. cum Azorio *l. 7. c. 10. q. 7.* Laym. *cit. c. 1. n. 1.* Idque certum videtur, si bibatur vinum, vel alius potus præcisè per modum potus ad sedandam sitim. At quid si sumatur vinum, cerevisia, mulsum, non ad sedandam sitim, sed etiam aliquantulum ad famem sedandam, & nutriendum (cum revera aliquantulum nutriant cerevisia rubra, & mulsum) extra tempus refectionis? Frangere jejunium & illicitum esse docent S. Anton. Richardus, Rosella, alii cum Azorio modò *cit. c. 10. q. 4. in fine.* Oppositum tamen longè probabilius docent DD. communiter cum D. Thoma *cit. a. 7.* Navarro *c. 21. n. 13.* Layman. *cit. n. 7.* & plurimis citatis Diana *part. 1. tr. 9.*

tr. 9. Resol. 23. Ratio à S. Thoma data est etiam: quia Ecclesia diebus jejuniorum tantum prohibet ea, quæ per se ordinantur ad nutriendum corpus: potus autem quicumque purus per se non ordinatur ad nutriendum corpus, sed potius ad sitim exinguentiam, naturam refrigerandam, & cibi concoctionem adjuvandam: & quamvis vinum, cerevisia, mulsum, per accidens aliquantulum nutriant, ejus tamen Ecclesia rationem non habuit: ergo si quis diebus jejunii bibat vinum, cerevisiam, mulsum &c. famis sedandæ gratiâ, adeoque quasi per modum cibi, non agit contra præceptum Ecclesiæ, etsi agat contra finem præcepti, quem non tenetur assequi. Alia est ratio de lacte, melle, pulvere amygdalina, jusculo carniæ &c. quæ ad nutriendum principaliter ordinantur, adeoque pota sine dubio jejunia violant, secundum omnes.

Insuper i vinum, cerevisia, mulsum &c. immoderate & excessivè bibens, puta usque ad ebrietatem, vel vomitum, peccat quidem contra virtutem temperantiæ pro ratione excessûs, mortaliter, vel venialiter, non tamen contra præceptum jejunii, quippè quo potus non prohibetur, ut dictum est: etsi deficiat à fine præcepti, scilicet mortificatione corporis, alioquin pro ratione excessûs mortalis, vel venialis, meritum jejunii in toto, vel in parte perdat (ut supra de una refectione excessiva dictum est) unde dici solet potum excessivum jejunium non frangere, sed submergere tantum. Ita communiter DD. apud sæpè citatos: etsi contrarium doceat noster Marchant *Trib. part. 2. tr. 2. tit. 3. q. 1.* quem vide, & si placet, sequere. *III.*

III. Sub mortali ex genere suo.

17 **C**ommunis DD. apud Bellarm. l. 2. de bonis operibus c. 7. Laym. hic c. II. n. 12. Ratio est quia hæc est vera lex & præceptum Ecclesie in materia gravi, adeoque juxta rationem materiae obligans sub peccato gravi ex genere suo: adeo ut extra tempus competentis refectionis sumere aliquid cibi in quantitate notabili sit peccatum mortale, in quantitate verò modica, & non notabili, veniale tantum, nisi rationabilis causa omninò excuset: etenim in hoc præcepto dari parvitatem materiae à mortali excusantem, omnes consentiunt, quavis in assignanda illa parvitate materiae maxime discrepent.

Placet judicium Dianæ par. 5. tr. 5. resol. 11. Materiam parvam hic censerì circiter duarum uncularum, quæ est pars quarta collationis seu refectionis unculæ vespertinæ: adeo ut sicut pro collatione vespertina damus quartam partem cænæ ordinariæ, ita ejusdem collationis quartam partem admittimus pro parva materia, veniali culpa in fractione jejunii: ita ut ejusdem collationis quantitatem totam, vel plus, quàm mediam comedere, absque omni causa extra tempus refectionis ascenderet ad peccatum mortale in fractione jejunii. Ubi tamen nota ex materia de peccatis: multas materias parvas distinctis vicibus extra tempus refectionis sumptas, tandem concrefcere in materiam gravem, & frangentem jejunium mortaliter, quia continuantur in affectu refectionis, nec opus est, ut fiant
ex

ex prævia intentione voluntatis, sed sufficit, quòd quis sapius extra tempus quid modicum comedens advertat tandem se notabilem quantitatem congregare, quo adverso, sumptâ adhuc bucellâ peccabit mortaliter, eadem ratione, sicut in materia furti communiter explicant DD.

IV. Sed probabiliter prima tantum refectione iterata incurrenda.

Quæstio hic præcipua est; an sicut de præcepto abstinentiæ à carnibus dictum est, ita etiam in præcepto refectionis unice peccetur mortaliter, toties, quoties quis extra tempus refectionis aliquid sumit in quantitate notabili, an verò in prima sumptione tantum?

Resolutio pendet ex mente Ecclesiæ. Potuit enim Ecclesia ita præcipere unam refectionem, ut simpliciter prohibeat omnes alias (quemadmodum præcipit unam tantum in die communionem vel celebrationem) adeò ut, quoties quis ultra eam reficitur, toties peccet contra præceptum negativum, & ita quidem esse affirmant *Medina, Covarruvias, & alii nonnulli*. Vel potuit Ecclesia ita præcipere unam refectionem, ut alias refectiones solum excludat limitate, quatenus nimium destruunt formam jejunii quoad unitatem refectionis: & sic certum est sola secunda comestione notabili peccari mortaliter, & non aliis sequentibus. Atque ita affirmat jam communis & veterior sententia DD. Navar. sæpe cit. Cajet. Sylvest. Angelus, aliique plurimi apud Less. *cit. lib. 4. c. 2. dub.*

2. dub. 3. Laym. c. 1. n. 13. Diana par. 1. tr. 9. resol. 44. Ratio est: Quia eatenus peccatur contra præceptum jejunii, quatenus frangitur jejunium: atqui jejunium, quatenus consistit in una refectione, semel tantum potest frangi, scilicet in secunda refectione, non item in aliis sequentibus: postquam enim semel altera vice sufficienter refectus fuisti, jam perit forma jejunii quoad unicam refectionem: & sicut non potest amplius refarciri, ut sit una refectio, cum altera præcesserit, ita etiam non potest amplius frangi per subsequentes refectiones, ut evidens est: ergo in sola secunda refectione notabili peccatur mortaliter contra præceptum jejunii, consequenter, postquam quis semel secunda vice refectus, jejunium fregit, non tenerur amplius abstinere à comedendo (exceptis carnibus) saltem sub mortali (probabiliter enim Filliuc. cit. censet in aliis refectionibus adhuc peccari venialiter, quia videntur secundario adhuc prohibita.) Addunt Laym. & Diana citt. eandem esse rationem, sive quis scienter justa vel injusta ex causa, sic & ignoranter vel inadvertenter, v. g. non recordatus jejunii, altera vice reficiendo jejunium fregit, non teneri amplius abstinere, nec peccare ulterius comedendo, semper enim verum est dicere, jejunium fractum esse quoad unicam refectionem, & cessat finis præcepti, scilicet mortificatio carnis, ut talis deinceps servari non possit, secundum formam Ecclesiæ. Eandem rationem esse de eo, qui vovisset jejunare in pane & aqua, &
jam

jam semel vinum bibendo votum fregit, jam au-
divisti supra in materia voti.

§. IV.

*Qua hora debeat fieri refectio in Jejunijs
Ecclesiasticis.*

Jejunium Ecclesiasticum ex antiquâ Ecclesiæ in-
stitutione & consuetudine requirit, ut refectio
illa unica sit cæna, non prandium, adeoque fiat
hora competenti, qualis olim fuit in Quadragesi-
ma quidem vespertina; in alijs jejunijs hora 9.
post meridiem. Ita exemplo Scripturæ affirmant,
& probant testimonia Sanctorum PP. passim, quos
late videre potes apud Bellarm. cit. c. 2. & meum
Marchant. locis cit. Instar omnium sit D. Bern.
*Serm. 3. Quadragesimæ. Hæc tennus usque ad nonam jeju-
navimus soli: nunc autem usque ad vesperam je-
junabunt nobiscum universi, Reges & Principes, Cle-
ricus, & populus, nobiles & ignobiles simul in unum
dives & pauper.* Et negari non potest olim horam
determinatam illam, tanquam quid substantiale re-
quisitum ad jejunium obligasse sub peccato morta-
li: atque ut observat Laym cit. c. 1. n. 11: olim
peccatum mortale fuisse tempus refectiois notabi-
liter anticipando, jejunium solvere, seu cænam in
prandium commutare sine justa causa. Verum
nunc de jejunijs Ecclesiasticis, prout moderno tem-
pore observari debet, pono breves

RESOLUTIONES.

I. Hora competens refectiois capiendæ in om-
nibus jejunijs Ecclesiasticis in & extra
Quadragesimam ex recepta jam consuetudine &
indul-

indulgentia Ecclesiæ, cui omninò standum est, est hora sexta proximà meridiei, apud nos undecimà, *Omnes.* Cùm enim homines ob corporis & naturæ semper magis declinantis infirmitatem, amplius tam diu in jejuniò non perseverârunt, Ecclesià pia Mater jus commune relaxavit, & refectiõnem aliàs tanquam cænam hora vespertina vel nona sumendam, hora sexta sumi indulsit, & reipsa quidem in prandium commutavit: attamen ob memoriã antiquitatis edendo nomine cæna. Unde & ordinavit, ut in ipsã refectiõne meridiana dicantur præces mensales pro cæna assignatæ, & ut in Quadragesima Vesperæ, & aliis diebus jejunii Nonã semper ante refectiõnem meridianam dicatur. Cæpit ea consuetudo in meridie reficiendi fere temporibus S. Thomæ Aquinatis circa annum Christi 1270. Ut insinuat ipse S. Thomas sæpè cit. q. 177. a. 7. & referunt DD. communiter etiam citati. &c. Observandum autem est, horam meridianam nunc ad jejunium Ecclesiasticum requiri, & præcipi negativè tantum, nimirum, ne ante illam horam cibus sumatur, ut mox declarabitur, non verò positivè, quasi necesse sit hora meridiei cibum sumere, & non liceat diutiùs abstinere, & jejunium protrahere. Non enim tantum licitum, sed sine dubio sanctum & meritorium, longèque præstabilius est, jejunium veteri more protrahere usque ad Vesperas, vel saltem Nonam. Tum quia conformius est veteri Ecclesiæ, & sanctorum jejunio; Tum quia est major mortificatio carnis, adeoque con-

conformiùs intentioni Ecclesiæ, & fini jejuniõrum, ut rectè mōnent *Navar. Lessius, Filliuc, cir.*

II. Hora determinata refectiõnis, scilicet modò ²¹ meridiana, non est de essentia jejunii Ecclesiastici, sicut est abstinentiã à carnibus, & unica refectio. Communior & probabilior sententia DD. *cum Less. Fihuc. Laym. cir.* Ratio est: quia jejunium Ecclesiasticum hætenùs semper perseveravit idem, & immutatum, quoad abstinentiam à carnibus, & unicam refectiõnem; at quoad tempus comestionis hætenùs sæpiùs mutatum fuit; nam imprimis hora vespertina mutata est in nonam, modò utraq; retracta est in sextam seu meridianam; ejusque signum est, horam determinatam non esse ita de essentia jejunii, sicut est abstinentia à carnibus, & unica refectio. Deinde illud non est de essentia jejunii, quò prætermisso non frangitur, sed adhuc potest, & debet observari jejunium: sed si quis reliqua servavit, scilicet abstinentiam à carnibus, & unicam refectiõnem, etsi horam competentem notabiliter præveniret, is non frangeret jejunium, sed posset, & teneretur adhuc jejunare reliquo die: quis enim dicat, eum, qui cum, vel sine causa horam refectiõnis una vel aliquot hõris anticipavit, non teneri ampliùs eo die jejunare, sicut eum, qui secunda vice refectus est, jejunium fregit? ut perperam docuit quidam: ergo hora determinata refectiõnis non est de essentia jejunii, sed solum conditio accidentalis, cum cujus violatione substantia jejunii Ecclesiastici consistere potest, ipsùmque jejunium non quoad substantiam, sed quoad modum ^{cam.}

tantum secundarium præceptum violatur, & hoc solum probant Canonistæ, & DD. numero sequi adferendi &c. Itaque qui siue voluntariè, cum vel sine iusta causa, siue involuntariè & inadvertenter, scilicet ignorans vel non recordans esse diem jejunii, & uno verbo, qui cum, vel sine culpa ante horam determinatam meridianam se reficit v. g. mane sumit jentaculum (dummodò carnes vel cibos viticos non comedat) sicut potest adhuc præceptum jejunii quoad substantiam servari, sic etiam tenetur observare, & sic deinceps. Aut enim sumptum manè jentaculum fuit sufficiens refectio, & tunc contentus esse potest, & debet vespertina collatione infra admittenda; aut non fuit sufficiens refectio: & tunc justam causam habet vel circa meridiem moderatè prandendi, aut intermisso prandio vesperi cænandi, jentaculo illo matutino pro collatiuncula vespertina reputato & commutato. Communis DD. *Navar. c. 21. n. 23. Less. l. 4. c. 2. dub. 3. Laym. cit. n. 14. Diana par. 1. tr. 9. resol. 48.* Quare non placet Sententia Palud. Sylv. & aliorum: quod si quis nesciens aut immemor, esse diem jejunii, manè jentaculum sumpsit, posse nihilominus absolutè cum aliis prandere ac si nihil omninò sumpsisset, propterea, quòd jejunium non voluntariè & formaliter, sed materialiter tantum violetur. Non placet, inquam. Talis enim sumendo jentaculum, vel comedendo ante tempus refectiois, adhuc nullo modo jejunium violavit, cum possit adhuc servari quoad substantiam, postea autem, si sumpto bono jentaculo iterum prandeat, violabit je-

jejunium omni modo, & formaliter, & materialiter, ac quoad substantiam, iterata scilicet refectio-
ne notabili.

III. Jejunium Ecclesiasticum quoad horam de-
terminatam in Ecclesia modo meridianam seu un-
decimam, obligare sub peccato, omnes agnoscunt:
& quidem etiam hodie obligare sub mortali, adeo,
ut peccatum mortale sit, eam horam notabili tem-
pore, saltem unius horæ præveniendò sine justa
causa reficere, docent sanè gravissimi DD. Navar.
s. 21. num. 27. Covar. Pland. Sancius, alij &
mordicus noster Marchant. hic tr. 12. tit. 3. q. 2.
asserens esse communem Ecclesiæ sensum, à quo
recedere temerarium sit. Rationem dant. Quia
qui Ecclesiasticum jejunium notabiliter violavit,
peccat mortaliter: sed notabili anticipatione re-
fectionis ante horam determinatam notabiliter vio-
latur jejunium; nam & olim præveniens reficiendo
horam vespertinam, vel nonam non censebatur je-
junare, adeoque simpliciter violare jejunium;
nunc autem refectio meridiana successit veteri re-
fectioni vespertinæ; consequenter & hanc nota-
biliter sine justa causa præveniens censebitur non
jejunare, sed frangere jejunium. Deinde præscri-
ptio horæ meridianæ facta est tanquam notabiliter
conducens ad finem jejunii, scilicet mortificatio-
nem carnis, atque augens jejunii difficultatem, &
jejunantis meritum; atqui notabiliter prævenien-
do horam præscriptam tollitur iste finis, adeoque
violatur jejunium: ergo notabiliter præveniens ho-
ram præscriptam peccat mortaliter. Cæterum

omnes consentiunt, notabilem præventionem esse unicâ horâ, & amplius ante horam ordinariam præventionem autem non notabilem, adeoque veniale tantum esse unius quadrantis vel mediæ horæ circiter ob parvitatem materiæ, ut fatetur ipse Marchant. loco cit. Sententia utique probabilis, tutior & magis pia, adeoque in praxi consulenda.

- 23 IV. Nihilominus æquè probabilis est Sententia negativa, nimirum horam præscriptam etiam notabiliter, & sine etiam justa causa prævenire recusando, esse solum peccatum veniale. Ita communior DD. *Innocen. Angel. Tolet. Medina*, alii cum *Lessio & Layman supra cit.* & plurimis citatis *Diana part. 1. tr. 9. resol. 33.* Ratio est: Quia licet præveniendo non violatur jejunium quoad substantiam, ut N. II. probatum; sed solum quoad conditionem accidentalem ex præcepto requisitam, & quamvis hæc ipsa conditio non reficiendi, nisi horâ statutâ, scilicet vespertinâ vel nonâ olim obligârit sub mortali, quin etiam dato, quòd tunc fuerit de substantia jejunii Ecclesiastici, ut volunt Authores oppositæ Sententiæ, erat enim gravissima mortificatio, quæ semel anticipatâ notabiliter horâ, posteriori abstinentia non poterat compensari: at tamen spectata hodierna Ecclesiæ consuetudine, quæ cæna in prandium seu tempus meridianum, quo homines communiter prandere solent, translata est jam tempus ordinarium, non videtur amplius admodum ad substantiam pertinere jejunii, neque ad ejus finem: cum mortificatio seu difficultas, quæ minuitur anticipando refectionem ante meridiem, e contra postea augeatur, & compensetur

setur ulteriori dilatione collatiunculae vespertinae: adeoque tempus statutum esse solum quid accidentale & secundario requisitum ad jejunium Ecclesiasticum: cujus proinde prætermisio seu anticipatio etiam notabili tempore facta sine justa causa censeri debeat tantum culpa venialis: ut rectè inferit Layman. cit. n. 11. In hac ergo probabilissima Sententia horam refectionis meridianam prævenire per tempus non notabile, utpote quadrantem vel mediam horam circiter, nullum omnino peccatum erit, cum enim neque notabili tempore prævenire sit culpa gravis, tempore non notabili prævenire nulla esse potest culpa. Prævenire autem tempore notabili horam v. g. jam incipit esse culpa venialis, eoque gravior, quanto ab eo longius receditur; nunquam tamen pertinget ad culpam mortalem ob causam dictam. Intellige semper *absque causa legitima*; quod si enim causa justa & rationabilis interveniat, nulla omnino culpa erit, tempus refectionis etiam notabiliter prævenire. Cujusmodi causæ sunt. 1. Iter inchoandum ex justa causa etiam liberæ devotionis, peregrinationis. 2. Impedimentum vel negotium urgens, quod refectionem meridianam impediatur, ut quando Concio habenda, lectio frequentanda, aliudve negotium in meridie. 3. Item infirmitas corporis, quæ non permittit tantum temporis expectare, & manere jejunum. 4. Hospitalitas seu Urbanitas, ut si amicus, viator, vel alius veniat ad te, qui causâ itineris vel alterius negotii debeat anticipare comestionem, & ei concedere, vel se coaptare conveniens sit &c. In

516 *Appendix ad III. Præcept. Decal.*
his & similibus nullum agnoscunt peccatum DD.
communiter, etiam Marchant. cit. q. 2. n. 3.

SECTIO II.

*Qualiter licita est Collatio, seu refectiuncula
vespertina, in qua quantitate & qualitate
ciborum?*

SUMMARIUM.

25. Collatio vespertina licita est ex consuetudine.
26. In quantitate tamen modica: qua communiter censetur
esse quarta pars cœna ordinaria. Usque ad 30.
29. Usque ad n. 33. Et in qualitate ciborum: ubi: quomodo
cibos sumere liceat in collatione?
33. Tempus vespertinum collationis ex rationabili causa cum
prandio commutare licet.

ASSERTIO III.

24 **L**icita modo est collatio seu refectiuncula vespertina in quantitate modica, & qualitate ciborum competente: tamen si ex rationabili causa cum refectio meridiana commutare liceat. Comm. DD. Explico breviter.

§. I.

Licita est collatio &c.

25 **N**ullo quidem Jure communi, cum de Jure communi ipsa refectio unica jejunii Ecclesiastici debuerit sumi tempore vespertino, postquam nihil omnino cibi licebat amplius sumere (unde Jejunium definiri solet: Prandii & post cenam cuiuslibet cibi subtractio) sed solum consuetudine legitima præscripta licita est modo illa collatio, ut observat communis DD. apud citatos. Nam postquam ipsa refectio unica jejunii à tempore vesperti-

no translata est in horam meridianam : quia fideles, si post tam maturam refectionem toto reliquo die nihil amplius cibi sumere deberent, difficile possent somnum capere, & potus ad refrigerandam naturam, sitimque sedandam necessario sumendus facile nocere posset valetudini. Simili consuetudine rationabili jam ubique recepta & præscripta introducta est illa cœnula seu refectionuncula vespertina, non tantum per modum medicinæ ad conciliandum somnum, vel ne potus noceat, verum etiam per modum cibi sumenda. Quia etiam si illa consuetudo à principio inceperit ex necessitate, ne somnus impediatur, & potus noceat, tamen consuetudo ita invaluit, ut absolutè liceat per modum cibi reficientis, etiam si hinc & nunc non esset necessaria ob somnum, vel nocementum potus, uti observant DD. communiter cum Navar. *Lessio l. 4. c. 2. dub. 2.* Porrò sicut illa ipsa collationuncula vespertina præcisè introducta & licita facta est per consuetudinem, ita etiam ejusdem quantitas & qualitas licita secundum consuetudinem & æstimationem piorum, & DD. regulanda & definienda est, ut ex Abbate rectè notat *Laym. cit.*

§. II.

In quantitate modica.

Modicam debere esse quantitatem, omnes conveniunt: quò minor, eò melior: at verò quantum, & in quam quantitate modica liceat cibum capere in refectionuncula illa, tot sunt Sententiæ, quot capita. Aliqui mensuras mathematicas præfigunt. Nam *Grassus* permittit tres un-

nicas, *Homo bonus* permittit quatuor, *Villabon*
 concedit sex, *Fagundes & Tambur.* infra citant
 octo uncias admittunt, id est, ferè mediam libram
 nostram in refectiuuncula vespertina. Alii alia con-
 miniscuntur. Alii rectius docent, non posse
 nam generalem pro omnibus quantitatem secun-
 dum pondus & mensuram determinari, sed variam
 esse posse pro varietate personarum & ætatis, edu-
 cationis, occupationis; item regionis calidioris vel
 frigidioris; & sanè verissimum est; sine dubio
 enim plus indiget & sumere potest homo proventus
 ætatis, quàm puer; homo nobilis pluribus & di-
 licationibus assuetus, quàm vulgaris; homo plu-
 ribus occupationibus vel laboribus exercitatus,
 quàm vacans; homo degens in his regionibus
 frigidioribus, quàm in regionibus calidis Italiae,
 Hispaniæ &c. Ad hoc tamen, ut aliqualis recta
 regula assignetur pro omnibus, placet Sententia
 Reginaldi in praxi sua *tom. 2. l. 4. n. 185.* *Fillius*
tract. 2. 1. par. 0. 2. q. 7. & *Laym. hic cap. 1. n. 9.*
 Quantitatem modicam pro collatione vespertina li-
 citè, & sine scrupulo, censei quartam partem cæ-
 næ ordinariæ, quàm quis aliàs, spectatâ suâ perso-
 nâ, ætate, conditione, occupatione, regione, or-
 dinariè ad sufficientiam naturæ sumere solet. *Ratio*
est; quia etiam in aliis præceptis, ut auditione
 Missæ, recitatione Horarum, semper quarta pars
 censei modica, & non notabilis, (nisi totum es-
 set valde notabile magnum) cum ergo homo pro
 cæna ordinaria, non ita magnam quantitatem ede-
 re soleat, meritò quarta pars cænæ ordinariæ censei

ri potest quantitas modica, quam quis pro refecti-
 uncula vespertina ad confortandam naturam lici-
 tē sumere possit. v. g. Si in cæna ordinariē soleas su-
 mēre libram, poteris in collatiuncula sumere qua-
 drantem libræ, in qualitate competente infra assi-
 gnanda. Est hæc regula plana & universalis, ut cui-
 vis hominum statui & conditioni facillimè appli-
 cetur, estque hæc recepta opinio DD. in Germania:
 quamvis Authores citt. *Diana*, *Turrianus*, & alii
 nimis laxam, improbabilem & minùs tutam in pra-
 xi proclamant. Mittant illi Germanis tempore je-
 junii suum calidum cælum, cibum, & vina pingua,
 fructus & confecta &c. & jejunabimus cum ipsis.

Nec etiam nimis recedit à nostra sententia opinio²⁷
 Villalobi, & Tamburini l. 4. c. 5. §. 3. qui ait re-
 ceptam esse RR. opinionem, cœnulam vesperti-
 nam ascendere posse ad octo circiter uncias, id est,
 mediam circiter libram ex cōsuetudine legitime
 introducta, idque universaliter respectu omnium,
 sive aliàs magnâ, sive modicâ cænâ utentium; sive
 robustorum, sive infirmorum, etiam eorum, qui-
 bus octo unciis fames omninò extinguitur. Et
 sanè si constaret de ejusmodi consuetudine legiti-
 mē introducta, hæc Sententia multum faceret ad
 eximendos scrupulos religiosioribus. Atque in
 particulari convenit cum nostra regula: si quis enim
 in cœna soleat sumere ad triginta uncias, duas circi-
 ter libras, quarta pars licitè ascendet ad 8. uncias,
 mediam circiter libram.

Itaque in hac nostra probabili & tuta sententia²⁸
 tunc demum in cænula nocturna excedi, & jeju-
 nium

nium frangi censebitur, quando id, quod sumitur, notabiliter excedit quartam partem ejus quantitatis, quæ ad integram carnem sufficeret, seu ultra mediam libram, nisi & hoc aliqua causa excuset à peccato, uti est corporis teneritudo, assuefactio &c. qua ratione personis nobilioribus plus permitti potest. Item occupatio diurna; qua ratione assiduo studio occupatis plus permittitur. Item occupatio futura nocturna; qua ratione in Vigilia Nativitatis Domini permessa est collatio duplò major propter Officium nocturnum, cui omnes fideles interesse solent; uti observat *Filluc. cit. Turrianus, & alii cum Diana part. 5. tract. 5. resol. 12.* Eadem est ratio de aliis similibus casibus.

§. III.

In qualitate ciborum.

39 **E**Xclusis carnibus vel aliis cibis vetitis, in superlectum habendum, ut non liceat quemcumque sumere, docet sanè communis DD. Sententia, & oppositum falsum, & improbabile censet *Diana p. 1. tract. 9. resol. 1.*

33 **I.** Communis ergo est sententia Navarri *c. 21. n. 13.* Tolleti *lib. 6. c. 2.* Filliuc. *c. 2. dub. 6.* & aliorum cum Diana *cit. & p. 10. tr. 14. resol. 57.* collatiunculam sumendam esse in modico pane, fructibus arborum, herbis bellariis tantum; quæ nimirum solum in jentaculis, vel merendis apponi solet, vel in refectionibus præmitti ad excitandum appetitum, vel postponi ad sigillandum cibum, ait *Dian. cit.* adeò ut jejunans etiam in refectioniuncula

ve-

vespertina teneatur abstinere ab omnibus cibis proprie dictis, qui nimirum ad sustentandam naturam, in ipsis refectionibus ut tercula apponi solent, ut sunt omnes pisces cocti, ova, lacticia, legumina, cocta, aliique cibi substantiales: idque (ut plerique docent) sub peccato mortali ex genere suo, nisi parvitas materiae excuset. *Ratio est*: quia consuetudo, quae ipsam collationem introduxit, etiam quantitatem, & qualitatem cibi licite sumendi praescripsit: atqui (ait Azorius, lib. 7. c. 8. q. 7.) communi usu receptum est, ut parum panis edatur, vel seorsim, vel una cum fructibus, herbis vel aliis cibis levioribus, ut sunt ficus, uvae passae, nuges, pira, poma vel ex saccharo & molle confecta, vel pisciculus parvulus, (intelligit non coctum, sed fumo duratum, vel maceratum acetô, qualis etiam inter leviores cibos numeratur in Jure, ut observat Laym. cit. n. 9.) & q. 8. postea ait Azorius: *corrupte esse, si ii cibi sumantur, qui potissimum ad nutriendum valent, qualia sunt legumina & pisces.* Hæc ille.

II. Plerique tamen, praesertim pro nostris partibus aliquantulum plus indulgent. Modicum casei, butyri, lactis, pultis amygdalinæ concedunt *Filluc. & Laym. cit.* hic addit placentas nostras. Panem coctum cum amygdalis concedunt *Azorius & alii cum Diana p. 1. tr. 9. resol. 34.* quamvis alii non pauci negent apud eundem. Graviter autem controvertunt: an in collatione saltem liceat sumere juscula cocta, ex ipsis illis, quae licita sunt in collatione. v. g. ex vino, vel cerevisia? pane, herbis, fructibus, oleo, vel butyro condita, Affirmant multi, Azorius cit. q. 8. *Drexelius suo*

Aloe. Basseus de jubileo q. 4. casu. 18. & probabile
tenet Laym. cit. n. 9. Quod si enim in collatio-
 nelicitum est seorsim bibere vinum vel cerevisiam,
 & comedere panem, fructus, herbas, ac modicum
 cum butyrum, cur non liceat ex ejusmodi com-
 mixtis & calefactis confectum jusculum, vel pul-
 tem comedere? cum nihil referat, calidumne, vel
 frigidum sumat.

32 Verum negant licete æquè multi, *Filliuc. cit. q. 6.*
 aliisque cum *Diana proximè cit.* & mirabile dictum
 ipse *Laym. cit. n. 8.* Ratio est: quia tunc fieri
 aliud genus ferculi, quod non ingredi solet jentacu-
 lum, sed apponitur in mensis ad alendum: negari
 enim non potest, quòd ignis concoctio plurimum
 mutet materiam subjectam, ut alium ex eo cibum
 efficiat, nutritioni magis inservientem. Hæc &
 similia plura disputant DD. quilibet in suo sensu ab-
 undans. Et sine dubio in rigore loquendo, & spe-
 ctata antiqua consuetudine collationis introductæ
 verissima sunt, & omnibus probis consulenda cel-
 sante necessitate, vel causa legitima. At verò spe-
 ctata moderna consuetudine, præsertim in nostra
 Germania jam diu tolerata, & planè invalescente,
 censeo non tantum omnia prædicta licitissimè ablu-
 mi in collatione, sed etiam omnino probabilem,
 & tutam esse sententiam oppositam, nimirum in
 collatione vespertina jejuniæ non esse attendendam
 qualitatem ciborum, sed quantitatem tantum: ad-
 eò ut ex omnibus cibis, qui die jejunii licitè possunt
 sumi in prandio, etiam piscibus, leguminibus,
 placentis, ovis, lacticiniis &c. in quantitate modica

ea antè determinata, etiam liceat sumere in cœna
ita expressè docent Cajet. *V. Jejunium c. 1. fin.* di-
cens: *non referre, quid quis in serotino jentacu-
lo sumat, si modum non excedat.* Et aliis citatis
Bonacina *de legibus disp. ult. punct. 3. q. 1.* & no-
vissimè noster Petrus Marchant. *Tribun. p. 2. tr.*
12. tit. 3. q. 3. dub. 1. his omninò verbis: *Respon-
deo ego: in collatiuncula vespertina de qualitate
cibi non esse altereandum, sed de quantitate denta-
xat: fundor: quia collatiuncula illa tolerata vel
permissa est ad aliquam confortationem naturæ pro-
pter infirmitatem humanam: quid igitur refert, quo
cibo illa confortatio fiat? modò non excedatur, &
cibus abstinentia jejunii sit accommodatus &c. Ideò
sensus qualitatem cibi (modò ex prohibitis in die-
bus jejuniorum non sit) collationem non vitare, sed
in quantitate non excedatur* Hæc ille.

Ego miror P. Paulum Layman, aliàs tam bo-
num Germanum in hac sola materia patriotis suis
fuisse tam austerum.

§. IV.

*Quam ex rationabili causa cum refectione me-
ridiana commutare licet.*

Refectiunculæ vespertinæ tempus ordinarium, 3 3
sine dubio est vespertinum: adeò ut absque
omni causa pro mero libitu eam commutare, manè
sumendo, & vesperi cœnare non licere citra venia-
le, doceat communis & vera sententia DD. *Cajet.*
Navar. Tolet. Filluc. Laym. ll. cit. quia violaretur
aliqua circumstantia jejunii per consuetudinem in-
dueta, idque contra modernam uniformitatem Ec-
clesiæ. At verò si quæcunque causa rationabilis
acce-

accedat, licitum esse, omnes uno ore concedunt etiam noster Marchant. cit. q. 3. dub. 3. dicens Ratio mihi clara est: quia si Mater Ecclesia comedente in meridie dispenset, ut collatiunculam vespere sumat ad confortationem, ne deficiat, hoc condescendens humana infirmitati; potior dispensationis ratio est in eo, qui ut in die agat, aliudve negotium commodè exerceat, vespere usque suam cenam transfert, & collatiunculam sumit; & in eo est majus periculum deficiantia. Ubi igitur eadem ratio militat, idem omninò secunda conscientia concludi existimo. Haec praxis communi usui timoratorum indies confirmatur. Hæc Marchantius verissimè.

SECTIO III.

Quinam obligentur ad Jejunium Ecclesiasticum & qualiter?

SUMMARIA.

34. Usque ad n. 37. *Qui, quando, & qualiter, obligentur ad jejunium:*
37. Transgressus jejunium accidentaliter tantùm, illud ad hoc servare tenetur de reliquo.
38. Transgressus autem illud semel quoad substantiam, amplius servare non tenetur, nisi quoad carnes.
39. Qui illud fregit comedendo carnes, etiam semel tantùm tenetur deinceps abstinere à carnibus, non verò ab aliis cibis.
40. Dispensatus ad carnes ob infirmitatem, censetur etiam dispensatus ad alteram refectioem; non verò si dispensatus sit ad carnes ob alias causas.
41. Obligatio jejuniè ita affixa est diei statuto, ut privata auctoritate transferri non possit. Unde

42. Qui stato die non jejunabit, sive culpabiliter, sive inculpabiliter, non tenetur supplere alio die. Aliud est de jejunio ex voto, vel Penitentia debito.

43. Qualiter transgressio jejunii explicanda in Confessione &

44. Quando ea unum numero peccatum, vel multivlex &

45. Quando, & qualiter peccent aliis proximè cooperantes ad frangendum jejunium, ut Patres & Matres-familias Domini, superiores, Caupones &c.

ASSERTIO III.

Omnis Christianus adultus rationis compos, obligatur sub mortali servare jejunia Ecclesiastica, quoad essentialia, statis diebus; neque aliis ad frangendum jejunium proximè cooperari. Hæc tota sequitur ex hæctenus dictis, ideoque previter explico, & ad præxin applico.

§. I.

Omnis Christianus adultus rationis compos;

In fideles enim, sicut non subjiciuntur Ecclesiæ, ita non possunt obligari ejus legibus, qualis est etiam præceptum jejunii. Item infantes ante septimum annum completum, cum adhuc censentur rationis impotes: similiter & perpetuò amentes, sicut non possunt obligari, præsertim positivis legibus & præceptis, ita neque obligantur lege Ecclesiastici Jejunii: adedque eis licitè possunt dari etiam carnes, & refectioes toties, quoties, (intellige per se, nisi ex parte dantium scandalum oriatur, aut contemptus præcepti intendatur) Com. DD. cum Sanchez. l. 1. in Decal. c. 12. n. 9. Filliuc. c. 3. d. 7. Diana. p. 1. rr. 9. resolut. 42. Addit Sancius hic disp. 41. n. 31. etiam verum esse, etiamsi puer an-

te septennium rationis & doli capax sit; nam peccat
 accidens est, quòd usus rationis in aliquo accelera-
 tur: Jus autem positivum non intendit obligare, nisi
 in illa ætate, in qua communiter usus rationis ac-
 quiritur, qualis ferè esse solet septennium comple-
 tum. Adde etiam, nec posse demum obligari jeju-
 nio etiam quoad carnes, si certo constet, eos usum
 rationis nondum accepisse, ob rationem datam: qui
 revera manent incapaces præcepti. At verò post sep-
 tennium quamprimùm pueri usum rationis conse-
 cuti sunt (quod etiam in dubio præsumitur) etiam
 nondum teneatur jejunio, quoad unicam refe-
 ctionem, tenentur tamen abstinere à carnibus;
 quia ita testatur communis consuetudo, optima le-
 gum interpretis: nisi aliundè excusentur: iis ergo
 exceptis, & seclusa causa legitima excusante aliqua
 (de quibus q. statim seq. & ult.) omnes Christiani
 adulti cujuscunq; statûs vel conditionis obligantur
 præcepto jejunii Ecclesiastici, ut docent unanimi-
 tè DD. cum D. Thom. q. 147. a. 4. Canonistæ, Ru-
 brica de observatione jejunii. Summistæ *V. jejunium.*
 Et habetur Canone 68. Apostolorum. Et Synodo 6.
*Can. 56. Et Divus Leo serm. 11. de Quadrages. Ad
 dilectissimi maximum sacratissimùmque jejunium
 quod observantiam sui universis fidelibus sine excep-
 tione denuntiat &c.* Ratio est; Quia finis hujus
 præcepti & jejunii Ecclesiastici est mortificatio cor-
 poris, ad id subjiciendum spiritui, & satisfaciendum
 DEO pro peccatis: at qui finis omnibus com-
 munis est: ergo & medium præscriptum jejunium
 omnibus commune esse debet: quod licet non om-
 nibus

mnibus sit æquè necessarium, est tamen omnibus valde utile, & meritorium: quia, ut inquit S. Leo loc. cit. *Nemo tam sanctus est, ut non sanctior, nemo tam devotus, ut non debeat esse devotior.* Consequenter Ecclesia potuisset pro omnibus præcipere, & detacto præcepit. Sermo ergo tantum est de jejniis Ecclesiasticis communibus toti Ecclesiæ indictis; jejniis autem particularibus Diæcesis vel territorii, solummodò obligantur cives subjecti præsentés: non ipsi cives absentes, neque extranei vel advenæ, & hospitantes tantum, ut docetur in materia de legibus. Sed neque Religiosi exempti, hoc ipso, quòd exempti seu subjecti non sint: quod etiam tacitè insinuat Concilium Trid. ff. 25. c. 12. de Regular. ubi obligans Regulares ad Festa Episcopalia, nullam facit de jejniis mentionem, ut cum Suarez observat Diana cit. Sed iterum intelligo per se, & secluso scandalo, quod sanè facile intervenire potest, ut aliqui experti sunt: item secluso speciali statuto Ordinis.

§. III.

Obligantur sub mortali servare Fejunia Ecclesiastica quoad essentialia.

Nimirum quoad abstinentiam à carnibus, & 36 unicam refectionem, in quantitate tamen notabili; uti probatum est supra Seet. I. §. 2. Item quoad horam refectionis servandam, & notabiliter non perveniendam, secundum communioem & sanctorum sententiam; sed nobis probabiliter solum sub veniali, ut diximus ibidem §. 4. Etiam quoad

quoad collatiunculam non excessivè faciendam quia esset contra voluntatem Ecclesiæ, & limitationem refectionis, adeoque mortale ex genere suo, ut dicitur 2. §. 2. dictum. Atque ex ibidem sparsim dicitur patet ad quæstionem, quomodo, qui præceptum jejuniû transgressus in uno, adhuc teneatur, vel non teneatur, servare jejunium de reliquo. Pono tamen adhuc breves aliquot

RESOLUTIONES.

Et velut Regulas.

371. **U** *Universaliter transgressus jejunium non tenetur adhuc servare jejunium de reliquo.* si quis ob parvitatem materiæ modicum quid comedendo extra tempus etiam paucillum carnis, vel lulum venialiter jejunium violat, secundum omnem sine dubio sub mortali tenetur deinceps servare jejunium quoad omnia substantialia. Item qui tantam refectionis notabiliter præveniendo, si mortaliter, sive secundum nos venialiter, jejunium violasset, tenetur adhuc servare jejunium quoad substantialia, scilicet non tantum abstinendo à carnibus, sed etiam ab altera refectione, sicut. 1. §. 4. num. 3. probatum est. Similiter extra Germaniam nostram, ubi jus communitate tenet, in Quadragesima ova vel lactinia comedendo, etsi peccasset mortaliter contra præceptum Ecclesiæ, jejunium tamen totaliter & substantialiter non fregisset, teneretur deinceps servare quoad substantialia, scilicet abstinendam à carnibus, & alteram refectionem: quia præceptum de abstinendo ab omni

Sect. III. Qui obloentur ad jejunium. 529

& lacticiniis est quid acedentale distinctum à præcepto jejunii, cum extr. Quadragesimam sine illa abstinentia verè servetur substantia jejunii, ut docet communis DD.

II. *Econtra universaliter transgressus semel jejunium Ecclesiasticum quoad substantiam, scilicet comedendo carnes, vel secundo reficiendo, non tenetur amplius servare jejunium de cætero: cum semel fractum, iterum reficiri, & consequenter de novo servari impossibile sit (exceptâ temper abstinentiâ à carnibus distinctè, & dividuè præceptâ:)* Qui ergo secunda vice refectus jejunium fregit, non tenetur amplius jejunare, ut probatum est *Sect. I. §. 3.* tenetur tamen adhuc abstinere à carnibus. Similiter legitimè excusatus vel dispensatus ad binam refectionem, non idèo etiam excusatus vel dispensatus est ad carnes, si iis carere possit: quia præceptum abstinendi à carnibus est negativum & dividuum à jejunio: ut patet in juvenibus ante vigesimum primum, seu tertium septennium completum, qui excusantur, vel dispensantur à jejunio quoad unam refectionem; non item quoad abstinentiam à carnibus, ut pluribus patebit. *Sect. sequenti.*

III. *E converso, qui jejunium fregit comedendo carnes, etiam semel tantum, tenetur videm deinceps abstinere à carnibus, quia hoc est receptum negativum obligans pro semper, & totie, quoties sub mortali, non tamen tenetur deinceps jejunare seu abstinere ab ulteriori refectioe. Qui abstinentia à carnibus, essentialiter includitur in jejunio Ecclesiastico: adeoque comedendo carnes voluntariè*

substantialiter fregit jejunum æquè, ac si bis refecisset: ac perindè secundùm formam substantialiter refarciri ac servari nequit, ut omnes fatentur. Intelligè semper, si quis culpabiliter ac voluntariè comedit carnes, adeòque formaliter fregit jejunium. Quod si verò ignoranter vel inadvertenter, adeòque inculpabiliter comedisset, manè v. g. ignorans eundem diem jejunii, quia tunc jejunium non formaliter, sed materialiter tantùm fregit, utique tenèbitur deinceps jejunare, ne simul etiàm formaliter irangat, ut probabiliùs docet *Dianacit.* etsi oppositum etiàm sit probabile: sicut de eo, qui etiàm ignoranter & inculpabiliter bis se refecisset, non teneri ampliùs jejunare, diximus *Sect. 1. §. 3. n. 4.* Est tamen aliqua dissimilitudo ratione mortificationis: ideòque prior sententia tenenda, ut tenet praxis omnium proborum.

40 IV. Utrum autem legitimè excusatus & dispensatus jam in jejunio ad comedendas carnes, hoc ipso etiàm censeatur excusatus vel dispensatus ad alteram refectioem sumendam non conveniunt DD. Absolutè affirmat communior DD. quoscitat, & sequitur *Azorius*, *Diana* sæpè cit. *tr. aff. 7. resolut. 25.* & probabiliorem censet *Filliucius cit. c. 3. quest. 4.* Ratio est: quia abstinentia à carnibus est deessentia jejunii: ergo sublata illa necessario aufertur ipsum jejunium, ut ampliùs servari secundùm formam Ecclesiæ non possit, & consequenter non debeat. Absolutè verò negant *Medina, Sotus, Nagnus*, & alii apud *Azorium* cit. eò quòd sint duo præcepta dividua, quæ seorsim servari possunt, consequenter debent. Sed placet

placet sententia media ita distinguens. Quando quis excusatus, vel dispensatus ad carnes absolute ratione debilitatis vel infirmitatis naturæ, ut ordinariè fit, censetur etiam excusatus vel dispensatus ad binam refectionem: quia ad conservationem naturæ non tantum facit quantitas, sed etiam repetitio cibi. Quando verò quis dispensatur ad carnes respectivè tantum, ut quia alii cibi esuriales nocent, vel quis ab iis abhorret, vel tempore bellorum haberi &c. non possunt, non ideo excusatus vel dispensatus censetur ad binam refectionem, sed jejunium quoad unam refectionem adhuc servare tenebitur: quia excusatio vel dispensatio non debet extendi ultra casum necessitatis, & finem suum bonum. Ita *Grassis, Toletus, Less.* alii cum *Laym. c. 3. n. 8. Filiuc. cit. c. 3. q. 4. n. 53.*

§. III.

Statis diebus.

Obligatio jejunii ita affixa est statis diebus, ut illud de uno die transferre in alterum privata autoritate nunquam liceat, quacunque etiam ex causa. *Omnes.* Quod autem *Leo X.* Fratribus Minoribus privilegium dederit, ut itinerantes possint suum jejunium transferre in alium diem, videtur potius factum ad sedandos scrupulos, quam ex necessitate: vel enim itinerans ob itineris labores & incommoda excusatur à jejunio; & tunc non est opus dispensatione, vel translatione jejunii; vel non sunt tanti labores itineris, quin simul commodè jejunare possit; & tunc servet suum jejunium: si tamen voluerit uti hoc privilegio, u-

tatur in nomine Domini. Addit Marchant. cit. 3. dub. 4. Superiores ex causa rationabili posse translatione jejunii dispensare: quemadmodum Ecclesia anticipat jejunia Vigiliarum incidentium in Dominicam: & Episcopi jejunium Vigiliæ S. Mathiæ incidentis in Bachanalia anticipare solet in Sabbathum præcedentem.

42 II. Qui statò die jejunii non jejunavit, sive ignoranter, & involuntariè, sive scienter & voluntariè, cum vel sine peccato, non tenetur postea jejunare alio die sequenti simili jejunio non obligato (secus enim est in Quadregesima, ubi uno vel pluribus diebus non jejunans sine dubio tenetur jejunare reliquis diebus, quibus potest) *Omnino*. Ratio est: quia jejunium est onus autoritate Ecclesiæ publica statò diei alligatum: quod si non servetur, præceptum jam violatum est, ut amplius servari non possit, nec consequenter debeat. Eadem esset ratio, si quis vovisset certo die jejunare ratione ipsius diei, ut diebus Sabbathi in honorem B. Virg. in Vigilia certi S. Patroni sui, &c. adeoque dies statuta esset ad finiendam obligationem; tunc enim eo die neglecto jejunio, cessaret omninò obligatio. Alia verò est ratio, si dies statuta esset solum ad implendum votum, & non differendam obligationem: uti si quis vovisset pro quacumque die septimana ter jejunare, tunc enim, si eam septimanam neglexit, tenetur sequenti, ut latius dictum in materia de votis. Idemque dicendum, si cui in pœnitentia Sacramentali injunctum esset feriam sextam unam, vel aliquot jejunare; tunc enim jejunium

niunim imponitur principaliter non in honorem diei, sed in satisfactionem pro peccatis: adeoque dies solum statuitur ad non differendam obligationem, & ideo si stato die negligatur, alio die servandum erit: ut ex communi notat Filliuc. q. 5. n. 85.

III. Qui stato die jejunium violavit totaliter, 43 seu quoad omnia requisita, scilicet & carnes comedendo, & sapius reficiendo, sine dubio longè gravius peccat, quàm qui violat quoad unum tantum requisitum, v. g. vel tantum carnes comedendo, vel tantum reficiendo sine carnibus, vel tantum refectionem notabiliter anticipando: quia in prioricasu peccatur contra distincta præcepta, ideoque ea circumstantia seu modus in violatione jejunii necessariò exprimenda est in confessione. Similiter, qui in Quadragesima pluribus diebus jejunium violavit, numerum dierum explicare tenebitur: quia præceptum Quadragesimæ fertur supra totam Quadragesimam, & singulos dies divisim, adeò ut jejunium, cujushbet diei sit indistincto per se præcepto: ideo peccatur toties, quoties uno die non jejunatur, distincto per se peccato mortali. Quod si quis autem unico voluntatis actu statuisset totâ Quadragesimâ nunquam jejunare, & re ipsa nunquam jejunâisset, equidem unum tantum peccatum contra committeret, sed adeò grave, ut æquivalet quadraginta numero peccatis distinctis, adeoque adhuc necessariò exprimendum in confessione, juxta dicta suò locò.

IV. Transgressio jejunii Ecclesiastici quatenus 44 talis, semper manet idem numero peccatum mortale

tale etiam si plura præcepta Ecclesiastica eodem die statuto occurrant : ut si Vigilia S. Mathiæ incidat in feriam quatuor temporum Quadragesimæ, concurrunt tria distincta præcepta Ecclesiæ : transgressio tamen menebit idem numero peccatum mortale, adeoque ea circumstantia non erit necessario confitenda. *Communis DD. in Materia de peccatis.* Quia peccata multiplicantur numero ad multiplicationem præceptorum tunc tantum, quando plura præcepta respiciunt diversas virtutes, & fines diversos, non item quando respiciunt eundem finem, eandemque virtutem : ac verò præcepta illa diversa Ecclesiæ jejunandi in Quadragesima, in quatuor temporibus, & in Vigiliis, singula respiciunt eundem finem, eandemque virtutem, scilicet abstinentiam religiosam, & mortificationem carnis propter DEUM: ergo transgressa non multiplicant peccata. Idemque dicendum de Fratre Minore, qui feriâ sextâ in Regula præcepta occurrente in Vigilia, quatuor temporibus, Quadragesimâ, non jejunaret; nimirum unum tantum peccatum committeret: ut contra plures alios bene probat noster Marchant. *Tribun. part. 1. tr. 3. tit. 3. q. 4.* nam licet Frater Minor voveat servare Regulam, non tamen vovet omnia contenta in Regula servare tanquam vota, sed eo modo, quo in Regula proponuntur: non autem omnia contenta in Regula proponuntur servanda ut vota; sed aliqua quidem ut vota, nimirum tria essentialia, *vivere in obedientia, sine proprio, & in castitate*: alia ut nudè præcepta, inter quæ est etiam præceptum jejunii feriæ sextæ,

sexta, & utriusque Quadragesimæ: alia verò ut consilia & monitiones salutares tantum: A qui jejunium in Regula eodem planè fine præcipitur Fratri Minori, quo ab Ecclesia præcipitur omni fidei; nimirum abstinentiæ & austeritatis religiosæ ad mortificationem carnis propter DEUM: ergo illa diversitas præceptorum non multiplicat peccata transgressionis jejunii. Alia verò esset ratio, si quis statò die violaret jejunium Ecclesiasticum præceptum, ad quod simul etiam teneretur ex voto speciali, ut carthusianas, vel minimus: aut ex penitentia à Confessario injuncta: tunc enim concurrerent præcepta diversa, respicientia diversos fines & virtutes: scilicet etiam Religionis & Penitentia: adeoque committeretur duplex specie, & numero peccatum eodem actu, ut que necessariò exprimendum in confessione. Idemque dicendum, si ad violationem jejunii Ecclesiastici accederet scandalum vel contemptus, tunc enim accederet nova species peccati contra Charitatem & obedientiam.

§. IV.

Neque aliis ad fragendum jejunium proxime cooperentur.

Peccant ergo mortaliter non tantum ipsi, qui statis diebus jejunium violant, sed & omnes, qui ad violandum jejunium aliis proxime cooperantur, inducunt, aut cum possint, & debeant, non impediunt: utpotè. I. Patres & Matres Familiæ, Domini, Superiores, die jejunii sus domesticis carnem, vel carnes ministrantes sine causa excusante:

aut absque necessitate sic laborare cogentes, ut jejunium servare nequeant: item suos ad jejunium servandum non compellentes, vel impediētes &c.

Communis. II. Quisquis alius obligatum ad jejunium, invitat ad cœnandum vel cibos vetitos comedendum, etiamsi is alioquin jejunium frangere paratus sit. *Communissima DD.* Ratio est: quia licet talis non sit causa mali propositi, est tamen causa ipsius mali actus, ut hic & nunc fit, qui non invitante, potuisset etiam non fieri. Quamquam à mortali excusanteum, qui certò sciens alium violaturum jejunium alibi, ipsum solum urbanitatis vel amicitiae gratia invitat, ut apud se comedat. *Filliuc. c. 3. q. 7. n. 94. Diana part. 3. tract. 5. resolut. 3.*

III. Caupones seu Cauponarii in locis Catholicis ministrantes carnes vel cœnam iis, quos sciunt à jejunio non excusari, & quando sine suo gravi incommodo, & spe fructus reculare possent. Ita *Tolet. l. 6. cap. 5. Less. l. 4. c. 2. dub. 4.* alii passim. Excusantur autem à peccato, si cœnam vel cibos vetitos ministrant ei, quem credunt à jejunio excusatum, ut verè sunt itinerantes: item cum sine gravi incommodo recusare non possunt, ut si caupo ideo esset ab hospitibus deserendus: Item in locis permixtis hæreticis, ubi communia jejunia non servantur, & hospites petunt; neque tunc tenetur caupo ex eis requirere, cujus Fidei sint. *Communis DD. Filliuc. Diana cit. IV.* similiter famuli, ancillæ, coqui, dominis suis eorum jussu cœnam, vel carnes coquentes, ministrantesque excusantur à peccato secundum communio-

rem

rem sententiam, apud Dianam *par. 5. tract. 7. resol. 13.* Quia nimirum solum materialiter concurrunt ad peccatum, exhibendo materiam de se indifferentem, idque ex officio, quod Dominis præstare solent; & si ipsi nollent, infallibiliter fieret ab aliis: ergo non possunt censerì vera causa cooperans ad peccatum, nec consequenter peccare: idque maximè cum justam habent causam necessitatis, vel utilitatis perseverandi in tali servitio.

SECTIO IV.

Quænam sint causæ excusantes à Jejunio.

SUMMARIUM.

46. *Causæ à jejunio excusantes particulatim sunt quatuor. 1. ætas. 2. infirmitas. 3. labor. & pietas.*
47. *Ratione ætatis excusantur quoad secundam refectio- nem tantum, non quoad carnes à jejunio Ecclesiastico. I. Omnes ante completum annum 21.*
49. *Non tamen ab aliis jejniis ex voto, Professione, vel Pæ- nitentia debitis.*
50. *Item II. Senes omnes post annum 60. completum, non tantum à jejunio Ecclesiastico quoad secundam refe- ctionem; sed*
51. *Probabiliter etiam ab aliis jejniis ex voto vel Profes- sione debitis*
52. *Vsq̄ ad n. 57. Quando, qualiter, & quinam excu- sentur ratione infirmitatis? item*
57. *Vsq̄ ad n. 62. Quando, qualiter, & quinam excusen- tur ratione laboris?*
62. *Vsq̄ ad n. 69. Quando, qualiter, & quos excuset pietas?*

L l s

Re

Regula Generalis.

46 **O**mnis & sola vera necessitas, seu impotentia moralis excusat à præcepto jejunii Ecclesiastici, pro modo necessitatis, aut ad binam refectionem tantum: aut etiam ad comedendas carnes: ut cum alii cibi esuriales haberi nequeunt, vel ratione temporum, vel ratione locorum inter hereticos. v. g. &c. In particulari autem quatuor communiter allignantur causæ excusantes à jejunio: *etas; infirmitas; labor; & pietas.* Ratio generalis est: quia Ecclesia pia Mater suis legibus & præceptis non intendit obligare fideles cum magno suo gravamine & incommodo: magnum autem gravamen & incommodum adeoque moralem impotentiam seu necessitatem non jejunandi communiter adferunt illa quatuor *etas, infirmitas, labor, & pietas:* ergo &c. Nunc explico sigillatim.

S. I.

Ætas.

47 **P**rima causa excusans à jejunio, sed quoad binam refectionem tantum, non autem quoad comedendas carnes, est *Ætas* minor tertiò septenniò viginti unius, & major nonò septenniò, seu sexaginta annorum. Itaque

48 **I.** Adolescentes minores tertiò septenniò, id est, ante vigesimum primum ætatis annum completum, à jejunio Ecclesiastico excusantur, ut sapienter reficere possint, abstinendo tamen à carnibus, nisi alia causa excusans accedat. *Sic omnes Theologi, Canonista, & Sumista cum D. Thoma sapè cit. dist.*

147. Ratio est, quia juvenes tunc sunt in via aug-
 menti & crescentis corporis, ideò frequentiori &
 abundantiori alimento indigent: & ideò Ecclesia
 pia Mater indulget, ut non obligarentur præcepto
 Ecclesiæ. Et quidem hi excusantur absolutè etiam
 si ante dictum terminum impletum, scilicet vige-
 simum primum annum, essent satis robusti & po-
 tentes sufferre jejunium. Quia ordinariè censentur
 esse inhabiles ob dictam rationem; ut contra
 Durandum docet *communis D.D.* Et excusantur
 usque ad vigesimum primum annum mathematicè
 completum; quia favores non debent restringi, sed
 ampliari. Unde Juvenis ætatis annum vigesimum
 primum complens in ipso die jejunii, etiam summo
 manè, manet tamen exceptus illo die, quia præcep-
 tum respicit totum diem, ut advertit Sanch. *l. 7. de
 mar. disp. 17. cum aliis.* Econtra autem si juvenis
 compleat vigesimum primum in media Quadrage-
 sima, sequentibus diebus, etiam si unus tantum dies
 superesset, quia jam pervenit ad debitam ætatem, &
 præceptum Ecclesiæ obligat pro singulis diebus
 Quadragesimæ divisim, ut rectè observat Filliuc.

6. 4. 9. 4.

II. Excusantur autem Juvenes prædicti à jeju-49
 nio Ecclesiastico seu ab Ecclesiæ præcepto tantum
 (Idemque est de jejuniis particularibus Diocesis
 ex lege, consuetudine, vel voto communitatis in-
 ductis) non autem excusantur ab aliis jejuniis, ad
 quæ aliundè obligantur secluso præcepto Ecclesia-
 stico; utpote ex proprio voto, vel professione Re-
 gulæ, ut Juvenes in ordine Fratrum Minorum à
 die

die professionis obligantur ad jejunia Regulæ, ut observant *omnes DD. communiter*. Ratio est. Quia Ecclesia pia Mater connivens adolescentibus, non intendit eos obligare ea ætate, cum tanto eorum gravamine, cui indulgentiæ & quasi privilegio suo juvenis jejunium vovens, aut emittens professionem Regulæ ad jejunia obligantis voluntariè cedit, adeoque voto suo & obligatione Regulæ professæ obligatus manet. Similiter si Confessarius post annos pubertatis, præsertim ad petulantiam carnis compescendam in Sacramento Pœnitentiæ jejunium injungat, tenebitur is sub Præcepto implere. Item ex suppositione, quòd si ejusmodi juvenis vellet acquirere indulgentias Jubilæi alicujus, utique tenebitur implere jejunia in forma Jubilæi præscripta, ut observat *Filliuc. cit.*

50 III. Senes majores decimò septenniò : hoc est, septuaginta annorum, secundum antiquos, communiter, aut nono septennio, hoc est, sexaginta duobus, secundum alios, imò absolutè sexaginta annorum completorum, secundum communem jam DD. sententiam excusantur à jejunio. *Navar. c. 21. n. 16. Tolet. l. 6. c. 4. Sanchez citat. l. 3. n. 1. Diana & Marchant. cit.* Ratio est : quia juxta Psalmum 89. *dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni* : cum ergò anno sexagesimo jam incipiat denarius ultimus ætatis, & vitæ communiter humanæ, eo anno censetur jam incipere vel incepisse vera senectus : senectus autem ipsa est morbus, ac morborum omnium & infirmitatum congeries : ut natura tunc deficiens necessariò cor-
robo-

roboranda sit modicâ quidem & crebrâ refectione. Caterum lenes post sexagesimum ætatis annum completum, etiam excusari à jejunio absolute, ita ut etiam si quis post sexagesimum, imò septuagesimum ætatis annum satis adhuc firmo corpore existens, jejunii difficultatem facile perferre possit (quales sæpe reperiuntur senes: nam & *Navarus* de seipso restatur, quòd 80. annorum tam facile jejunet) nihilominus tamen jam excusetur à jejunio: ita affirmat probabilius satis tuta, & à me hactenus in Confessionali practica Sententia. Sanchez cit. t. 2. l. 7. de mat. disp. 32. n. 17. Angles de jejunio q. 6. dub. 6. Suarez & alii apud Dianam part. 1. tract. 9. resol. 20. Marchant. cit. q. 4. §. 1. addens hanc ætatem esse declaratam à Pio V. vivæ vocis oraculo. Et in Bullis Cruciatæ prohibens Regulares ab earum privilegio, quoad usum ovorum & lactiniorum in Quadragesima, excepit sexagenarios, quos declaravit ad jejunium non teneri: ut sub asseveratione infallibili tanquam testis occultatus refert Hieron. Lmas. p. 3. methodi c. 5. §. 20. addens *Gratias Deo, quòd regula deinceps certa à summo Ecclesie Pastore decreta.* Ratio est: quia generatim expedit legis obligationem ita definitam esse, ut sciatur, quinam eâ comprehendantur, vel non: ne ex una parte facile humana negligentia, ex altera verò nimia sollicitudo & anxietas oriatur: ergò sicut Juvenibus certa ætas definita est, ante quam jejunii lege non obligantur, ita etiam sanè senibus definienda erat, ultra quam non obligantur, idque sanè potiori ratione, cum majus sit periculum deficien-

ficien-

ficientiæ in senectute, quàm juventute: ætas autem illa rectissimè definitur 60. annorum: nam ejusmodi robur senum est illusivum & ambiguum, & crebra sustentatione indiget, nec est expectandum ulterius, ne omninò deficiat. Nec obstat, quòd aliqui ultra eam ætatem robusti & ad jejunia habiles reperiantur, quia Ecclesia pia Mater intendit obligare secundùm communem cursum roboris & deficientiæ humanæ. Nihilominus negare non possum, æquè probabilem & magis piam, & tutam esse oppositam sententiam negativam, nimirum senem ultra dictam ætatem satis robusto corpore existentem, non excusari adhuc à jejuniis. *Navar. Cajetan. Solet. Syl. Azor, uterque Medina. Valent. Less. Laym.* alii apud *Dianam* citatum, nullam rationem firmam adferunt præter disparitatem inter juvenes & senes. Itaque priori sententiæ adhærens securè maneo.

§ I IV. Senes ultra sexagenarios non tantùm excusari à jejuniis Ecclesiasticis, sed etiam à jejuniis debitis ex voto, ut si vovisset toto tempore vitæ suæ jejunare feriâ sextâ, & post sexagesimum annum adhuc satis valens esset ad jejunium, docet quidem *Sanch. l. 4. moral. c. II. num. 54.* eò quòd votum obliget instar legis Ecclesiasticæ de jejuniis: Lex autem Ecclesiastica non obligat sexagenarios ad jejunium: ergo nec votum. Sed rectè refutat *Laym. cit. c. 3. n. 2.* Quis licet votum jejunii obliget instar Legis Ecclesiasticæ, quoad modum, & formam jejunii, non tamen quoad personas & durationem: nam personæ, quæ pro tali tempore

non obligantur jejunio, possunt se sine dubio ad jejunium obligare voto voluntario: ut patet in juvenibus saltem post annum pubertatis: ergo etiam senex post annum sexagesimum manebit obligatus suo voto jejunandi perpetuo sextâ feriâ,posito quòd satis robustus sit ad jejunandum, esto eo tempore Lege Ecclesiastica jejunii non obligaretur. Cæterum idem videbatur dicendum de senibus ultra sexagenariis, si adhuc sint sufficientis valetudinis ad jejunandum. Attamen universim omnes senes sexagenarios à jejuniis regularibus excusat ipsemet Marchant. *cit. tr. 12. tit. 3. q. 4. §. 1.* consentit Diana *p. 9. tract. 6. resol. 16.* Ratio est, quia jejunia regularia, ut supra dictum est, non sunt vota, sed præcisè præcepta Regulæ ad modum aliorum præceptorum Ecclesiæ obligantia, & ob eandem causa dispensabilia. Cùm ergo Pontifex absolute declaraverit, sexagenarios ad jejunium non obligari ad communem naturæ deficientem, eademque sit ratio deficientiæ senum in sæculo & in Religione, eadem quoque erit ratio excusationis. Inter juvenes autem & senes ea est disparitas: quia juvenis manens in sæculo excusatur à jejunio, non ratione infirmitatis vel deficientiæ, sicut senex, sed ex mera indulgentia Ecclesiæ indulgentis binas refectiones propter naturæ incrementum. Et hinc voluntariè emittens professionem Regulæ obligantis ad jejunia, sponte renuntiat suæ libertati, & indulgentiæ concessæ ad non jejunandum, maneat ergo obligatus: at senex sexagenarius non potest ita renuntiare infirmitati & deficientiæ imminenti

ti naturæ suæ, ut patet: maneat ergò cum cæteris excusatus. Vide latius *Marchant. & Dianam cit.* Probabilis opinio: non tamen ita consulenda senibus satis valentibus: nec à viginti annis ab ullo videri practitari, nisi aliunde excusentur ratione infirmitatis, adeoque non tam senectutis vel ætatis, quam sequentis.

§. II.

Infirmitas.

§² **S**ecunda causa excusans à jejuniis Ecclesiastico in toto, vel in parte proportionaliter est *infirmitas*, qua excusantur omnes defacto ægroti, & à morbo primùm convalescentes, idque pro modo infirmitatis, debilitatis naturæ, vel exigentiæ morbi, aut ad solam iteratam refectionem, aut etiam ad carnes, vel alios cibos vetitos juxta consilium prudentis & conscientiosi Medici, aut alterius boni viri, aut evidentiam ipsius necessitatis, in quo omnes conveniunt: quia Ecclesia dicta lege jejunii intendit solam mortificationem carnis rebellis, non oppressionem, vel destructionem naturæ.

§³ Cæterum infirmis excusatis à lege jejunii adnumerandi sunt: I. qui infirma admodum sunt complexionem, debili stomacho laborant, ut jejunium in toto, vel in parte tolerare nequeant: quive ob jejunium molesta insomnia patiuntur, ut notat

§⁴ *Laym. cit. n. 3. II. Prægnantes, seu lactantes, seu nutriendes parvulos; quia indigent pleniori cibo pro se simul, ac foetu vel prole sua, juxta communem Doctorum apud Azorium l. 7. c. 15. q. 6. Illiuc. cit. q. 5. Laym. n. 3. Diana cit. alii passim.*

Solent

Solent enim sæpe appetere aliqua, quæ si negentur, periculum proli imminet, adeoque etiam vetita die jejunii permitti poterunt, teste Filiuc. cit. n. 114. III. Pauperes & mendici ostiatim mendicantes, & quicumque non habent, quo semel sufficienter reficiantur, excusantur utique à lege jejunii, quoad unum refectionem; *quia bis malè comediſſe, ſufficienter eſt jejunãſſe*, ait germanicum proverbium: quòd ſi nihil aliud occurrat ſedandæ fami, etiam ad carnes diſpensabit neceſſitas, quæ non habet legem, ſecundùm omnes. Diana cum aliis p. 10. tract. 14. reſol. 59. putat, quòd ſi pauperes homines ruſtici, vel alii pani aſſueti habeant ſufficientem panem ad ſuſtentandam naturam, eos non excuſari ad comedendas carnes: ſecùs dicendum de Magnatibus, aliisque hominibus delicatis, qui ſolo pane vitam alere non aſſueverunt. IV. Laborantes & famulantes in oppidis hæreticorum in diebus jejuniorum poſſunt etiam carnibus veſci, quamdiu rationabilem quampiam cauſam habent in illis locis perſeuerandi, dummodò curent ſcandalum impedire: ſi v. g. dicant: ſe in tali caſu neceſſitatis, cum alià cibi non ſuppetant, Eccleſiæ præcepto non obligari: uti notat Laym. cit. num. 3. addens ad majorem ſecuritatem Societatem à ſummo Pontifice privilegium accepiſſe, quoad hoc in his partibus, diſpenſanti: quod per communicationem etiam aliis Religioſis Mendicantibus commune eſt. Addit iterum tolerari apud nos conſuetudinem, ut ſiſtitis diebus Bachanaliorum carniùm reliquiæ à di-

tioribus dentur pauperibus absumentæ. Addo ego; utinam divites hanc consuetudinem servarent, ut non ipsi carnes reliquas, etiam studio copiosius in bachanalibus præparatas, in Quadragesima devorarent, ut experimur Confessarii.

§. III.

Labor.

177 **T**ertia causa excusans à jejuniis Ecclesiastico vel quolibet alio, sed regulariter tantum ex parte, iterandam scilicet refectionem, est labor, si que gravis, corporalis vel spiritualis: necessarius vel utilis, debitus, indebitus; imò etiam inutilis, vel illicitus, tamen semel factus, à jejuniis excusatur.

178 I. Labor gravis & fatigativus seu debilitativus virium, ut cum jejuniis commodè exerceri vel consistere non possit. Cujusmodi secundum omnes, est labor fabrorum ferrariorum, lignariorum &c. sutorum, textorum, & similium laboriosorum opificiorum. Item labor omnium agriculturalium, seu operarum ruralium exercentium: item labor vehementior, & diuturnus famulorum & famularum, præsertim, ut tota die in publica caupona ministrare, coquinam, cellariam agere, quorum omnium diuturna fatigatio non facile consistit cum jejuniis, ut ab Ecclesia pia Matre excusati haberi censeatur. Item cursores, & omnes iter agentes laboriosè & cum fatigatione, sive deinde pedites, sive equo, sive curtu. Quamvis enim Doctores communiter, cum de iter agentibus agunt, solos pedites à jejuniis excusant.

culatos censeant, rectè tamen monent Recentiores, ut Filliuc. cit. c. 6. q. 8. Laym. cit. c. 3. n. 4. Marchant. cit. q. 4. §. 4. interdum equo vel curru itinerantes pro ratione circumstantiarum, personæ, viæ, & temporis, tantum fatigari, quantum alius pedes itinerans, & è contra. Neque etiam ex longitudine viæ certa regula statui potest, cum pro diversitate circumstantiarum personæ, viæ, auræ, aliqui duabus horis peditantes magis fatigentur, deficient, & restauratione alimenti egeant, quàm alius quatuor vel sex horis ambulans. Quare ait Laym. cit. in hac re certa regula tradi non potest, nisi quam sapius dedi: Ecclesiasticam legem nunquam per se obligare cum magna difficultate & incommodo. Marchant. cit. hanc commodam assignat regulam. *Quandocunque iter ita hominem alterat, ut absque aliquo detrimento suo, vel negotii rationabilis, pro quo vadit, jejunium servare non possit commode, excusari a jejunio.* Una ergo generalis mensura excusationis à jejunio, in quovis labore, vel itinere, est *fatigatio, vel deficientia naturæ reficientiam postulantis*, in quo sibi ipsi quis bonus sit sincerus arbiter, aut si non possit, credat bono viro. Ait rectè Marchant. Ratione ergo laboris non excusantur à jejunio opifices, & artifices, quorum opera quiescunt, nec multum fatigant corpus, ut pictores, lartores, sericorum textores, uti notant Less. cit. c. 2. n. 43. Laym. cit. n. 3.

II. Labor gravis excusat, sive corporalis sit, ut in dictis exemplis, sive etiam spiritualis & ingenii, ut in continuo studio vacantibus Concionatoribus,

Professoribus: sæpe enim labor spiritualis excedit corporalem. Etsi enim labor corporalis fatigat corpus magis consumat spiritus vitales, labor spiritualis magis consumit spiritus animales qui magis ad vitam & valetudinem corporis sunt necessarii. Unde corporali labore vacantes, vegetiores sunt, quam qui continuis studiis occupantur. Unde Concionatores integræ Quadragesimæ simpliciter excusantur à jejunio. Itém

Professores, quorum labor improbus est, & complexio debilis, uti ex communi notant Cajet. q. 14. a. 3. Bonac. de legibus disp. ult. q. un. Laym. n. 4. Diana p. I. tract. 9. resol. 10.

60 III. Labor gravis excusat, corporalis, & spiritualis sive debitus sit ex officio, sive non debitus sive pro mercede fiat, sive gratis, sive necessarius sit, sive utilis, utpote ad bonum commune corporale, sive ad bonum privatum, utpote ad suam, sive que familiæ sustentationem, ad lucrum honestum capiendum &c. dummodò eatenus necessarius vel utilis sit, ut commodè non patiatur jejunium ab aliquo detrimento personæ, operis, rei domesticæ, boni communis, vel alicujus tertii, in cuius gratiam laboratur. Quia Ecclesia non intendit lege obligare cum tali aliquo detrimento, vel incommodo. Communis. Laym. cit. n. 4. Marchant. cit. q. 4. §. 3.

61 IV. Quin etiam etsi labor gravis & fatigans, sed omninò non necessarius, nec utilis, sed omninò inutilis, ut lusus pilæ, palestræ gladiatoria, aut etiam illicitus, & inhonestus: adeoque ex-

gens talem laborem peccat non tantum in illo genere peccati, sed etiam contra præceptum jejunii, si nimirum taliter laborans prævideret, se impotentem futurum ad jejunandum, & maxime si faceret in fraudem jejunii, nimirum directè intendens, se tali labore ad jejunandum impotentem reddere, postquam tamen ejusmodi labore exercito verè fatigatus, & ad jejunium sufferendum moraliter impotens factus est, manet à jejunio excusatus, ut non peccet amplius non jejunando. Quia tunc revera sufficiens causa excusationis jejunii adest, scilicet defatigatio, quam vis ex alia mala causa processerit: uti cum Palud. Medina, & aliis docent Laym. tit. 6. 3. n. 5. Diana p. 1. tract. 9. resolut. 40.

§. IV.

Pietas.

Quarta causa excusans à jejunio Ecclesiastico, sed regulariter etiam quoad iteratam refectio- nem tantum, est *Pietas*: ut nimirum quis operi præstantioris virtutis, & majoris momenti incumbere possit, quod cum jejunio non facile consistit, nec commodè differi posset. *Communis omnium.* Ratio est: quia jejunium præcipitur, ut promotivum ad bonum, & non ut impeditivum majoris boni, & mens Ecclesiæ est, ita jejunium præcipere, ut tamen alia pietatis exercitia, quæ pro tempore & loco occurrunt, non impediant: ergo. Hujusmodi autem opera pietatis à jejunio excusantia sunt. *Primo* opera misericordiæ corporalia, & 63

M m 3

culan-

cusantur Concionatores, Lectores, Ludimagistri, Confessarii, Cantores, &c. si suum officium agere nequeant cum jejunio, etsi ejusmodi propter mercedem fierent. Cajet. Less. Navar. Filliuc. Laym. cit.

64 *Secundò*, opera justitiæ: ut si maritus jejunans uxori conjugii debitum reddere non possit, quia infirma complexione est, excusatur, ut notant Cajet. & Sa. Tollet. l. 6. c. 4. Less. cit. num. 44. Filliuc. cit. c. 6. q. 7. Laym. c. 3. n. 4. Sanch. l. 9. de *matrim. dispnt.* 3. n. 10. addens eo casu etiam obligari maritum ad solvendum jejunium, si intelligatur uxorem debitum instanter exacturam, aut si negetur, incontinentiæ periculum subituram.

65 *Tertiò*, opera Charitatis: ut si uxor mariti iram & contentionem effugere non possit, nisi cum ipso cœnet; modò jejunium non prohibeat ob Religionis contemptum, sed aliam ob causam. Cajet. & Syl. Navar. c. 21. n. 19. Medina, Less. Filliuc.

66 Laym. cit. num. 4. *Quartò* opera Religionis, & devotionis, sic peregrinationem longinquam licet inchorare & continuare, etsi per accidens dies jejunii intercurrat, quod ob defatigationem servari non posset, secundum omnes. Quia etiam eodem die jejunii non servandi liceret instituere peregrinationem, si videatur valde utilis ad cultum divinum, & ædificationem populi, ut notat Cajet. cit. aut si peregrinatio debeat ex voto, vel pœnitentiæ a Confessario injuncta, & alioquin jejunii die commodè institui, atque cum jejunio impleri non possit: uti observat Navar. cit. c. 21. n. 18. Ceterò peregrinationem omninò liberam, neque mul.

multum utilem non esse sufficientem causam solvendi jejunium, ex communi DD. rectè docent *Cajet. Navar. Fillinc. Laym.citt.* Nam opus jejunii ferè salubrius est animæ, quàm ejusmodi peregrinatio voluntaria: & Ecclesiæ præcepto satisfacere ad obedientiæ virtutem pertinet, adeoque melius opus est, quàm voluntaria peregrinatio. Ubi iterum observa, quamvis illicitum sit ejusmodi peregrinationem instituere die jejunii, quod commodè servari non posse prævidetur, postquam tamen jam cœpta peregrinatione verè fatigatus es, ac refectioe indigeas, excusatus manebis à jejunio: ut supra de labore dictum est. Hæ omnes causæ, & similes excusant à lege jejunii per rationabilem epikiam, & per benignam interpretationem mentis S. Ecclesiæ. Adeò, ut, si de ejusmodi causa existente certò constet, nulla opus sit dispensatione vel recursum ad Superiorem. In dubio autem justæ causæ ad Prælatum recurrendum est pro dispensatione, qui in universa Ecclesia est Pontifex, in Diocœsi Episcopus, in ejus absentia Parochus in sua Parochia, in Religionibus Superior localis, ut dicitur in materia de Epikiis. Ultimo hîc monenda sunt aliqua.

Unum ex *Toleto l. 6. c. 4. Navar. c. 21. n. 20. 67* Syl. & *Cajetano. Laym.c. 3. num. 6.* Tametsi ex prædictis causis excusantibus, reipsa nulla adsit, si tamen bona fide & probabili ratione adesse existimetur, & ideo aliquis non jejunet, vel in collatione quantitatem excedat, non debet peccati saltem mortalis condemnari, moralia enim præcepta moraliter sunt interpretanda, neque mens Ecclesiæ

est, grave jugum conscientis fidelium iniectum
 Alterum: in dubio Prælatos in dispensando non
 debere esse scrupulosos & difficiles ob eandem ra-
 tionem. Sanch. l. 8. de matr. disp. 2. Laym. cit.
 683. in fine. Ultimum: Confessarii poenitentes, non
 nimis urgeant, si rationem vel causam sibi valde
 probabilem afferant, ac non jejurent, vel in Quo-
 dragesima tantum bis vel ter in septimana jejurent,
 ne alioquin vel omnino non jejurent; vel ob con-
 scientiam non jejunando gravius peccent, qui alio-
 quin sine culpa saltem mortali fuissent. Cajet. de
 jejunium. Quoad tertium Laym. cit. n. 6. qui re-
 dit à Pio IV. concessum esse privilegium Societati
 JESU ad dispensandum cum iis in his partibus, quæ
 ad jejunium totâ Quadragesimâ adduci non possunt,
 ut nimirum aliquoties saltem ter in septimana
 jejunare sufficiat. Hæc de jejunio dicta sufficiant
 ad honorem Christi, qui Quadraginta diebus &
 noctibus jejunavit in deserto.

CAPUT V.
IN QUARTUM PRÆCEPTUM
DECALOGI.

De Obligatione Pietatis, & obli-
vantiæ erga MAJORES.

Absolutis tandem DEI Gratiâ tribus prioribus
 Decalogi Præceptis, quæ dicuntur primæ Ta-
 bulæ, & ordinant hominem ad Deum in Sanctitate